

ELŐFIZETÉS

HELYBEN.
Egy évre 24 korona
Egy hónapra 2 korona

VIDÉKEN.
Egy évre 28 korona
Egy hónapra 2 1/2 korona

HIRDÉTESEK:

1. sorozatban heti sor egyezre 20 ft.
2. sorozatban hetente kétszer 15 ft.

Stylinar hora 40 ft.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 207.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Rézvámp-
Társaság.

József főherceg-ut 33. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1908.

FELELŐS SZERKESZTŐ
STAUBER JÓZSEF.

Vasárnap, június 7.

A marosmenti Alföld.

Az Aradi Közlöny számára írta: *Fábry Sándor dr.*

Arad, június 6.

Szerkesztő ur szives volt felszólítani, hogy becses lapja pünkösdi számában fejtsen ki nézetemet valamely aktuális témáról.

Készséggel teszek eleget felkérésének, mert nézetem szerint valamely közjelentőségű kérdésnek a nyilvánosság előtt való tárgyalása a legalkalmasabb mód a kérdés megoldásának előbbre vitelére és a helyes megoldás módozatainak megállapítására.

Darányi Ignác földmívelési miniszternek a Tisza és mellékfolyóinak hajózhatóvá tételére vonatkozó törvényjavaslatát aktuálissá teszi a Maros folyó hajózásra való berendezésének kérdését.

Nagyszabású a tervezet, melyet a nemzetgazdaság minden érdekei iránt oly nagy gondosságot tanúsító miniszter e törvényjavaslatban az ország elé tár: Hajózhatóvá tenni a felső Tiszát, a három Köröst, a Marost, hogy azok szállító ereivé váljanak a majdan kiépítendő Duna-Tisza-közi csatornának, és így a Tisza és mellékfolyóinak nagy vidéke, a dus Alföld, fel a keleti Kárpátokig s egész az erdélyi hegyek lejtőjéig, terményeit vizen szállíthassa az ország székvárosába, s onnan tovább a Dunán, messze nyugatra, a külföldre.

Bölcs a tervezet azon programjánál fogva is, hogy előbb a Tisza felső részének és a Tiszába ömlő folyóknak hajózhatóvá tételét óhajtja biztosítani, mielőtt a Duna-Tisza közötti csatorna megépíttetnék. Tényleg előbb kell megteremteni egy nagy vidék terményeinek vizen való szállítására a lehetőséget, mielőtt a koncentráció szállítás felfogására tervezett nagyszabású Duna-Tisza-közi csatorna elkészülne.

Helyesnek, hazánk közgazdaságára nézve üdvösnek tartom Darányi tervezetét, de annak ilyen méltatása mellett nem tartozkodom kifejezést adni annak a nézetemnek sem, hogy a Marost, legalább is Makón felüli részében, kiveendőnek tartom azon folyók közül, melyek a hajózás nagy berendezéseivel kizárólag a vizen való közlekedés céljaira köttetnek le.

A Maros folyó kihasználásának kérdésénél ugyanis a hajózás mellett annak egy más oldalú jelentősége is előtérbe lép. Ez a mezőgazdasági öntözés.

A Maros hazánknak öntözésre legalkalmasabb folyója, mondhatni az egyetlen folyó hazánknak, a mely a mezőgazdasági öntözésre predestinálva van. A Maros

Aradmegyében magaslaton, a talaj hullámzás egy gerincén vetette meg ágát, eltérőleg más folyóinktól, melyek — a mi természetesebb is — a legmélyebb pontokat keresve fel mosták ki medrüket, s helyzetének e különleges jellegénél fogva a Maros vize, az általa átszelt alföldi vidék egy nagy részére, minden erőművi kiemelés nélkül, természetes esésénél fogva, kibocsájtható és esése oly nagy, hogy elárasztható, illetve öntözhető vízzel Arad, Csanád- és Békésvármegyék egy része, s a készen levő tervezetek szerint még ezen felül két helyütt hatalmas hajtó-víz-erő kifejtésére is alkalmas, úgy, hogy a nagyszabású öntözés mellett az olcsó gyárüzem céljaira is kihasználható. Ezen természetes, és így olcsó, öntözés lehetőségének rendkívüli előnye mutatkozik még abban is, hogy a „Nádor-malom“-i, az „Élővíz“ és az Arad-mezőhegyesi csatornáknak az öntözésre kibocsájtott viznek, legalább részben, immár *levezető* csatornái is készen vannak és különösen az, hogy a Maros vize illetve iszapja a megállapított vegyelemzés szerint a mezőgazdasági termékenyítésre kiválóan alkalmas.

Felismerve a Marosnak a mezőgazdasági öntözésre való ily nagy jelentőségét, úgy a megnevezett három vármegye érdekelt közönsége, mint a földmívelésügyi kormány már évek óta behatóan foglalkozik is a marosmenti öntözés kérdéseivel. Készen vannak a nagyszabású tervek, össze van írva a sok ezer holdra menő érdekelttség, mely természetes várakozással néz a megvalósítás elé, hogy annak nyomán az az intenzív gazdálkodás, melyről gazdasági iróink, mint legfőbb mezőgazdasági panaceáról annyit beszélnek és mely valóban egyedül alkalmas a külföld nyomasztó versenyével szemben a mezőgazdaságnak igazán hasznossá tételére, tényleg megvalósuljon és ezzel a ma egyoldalú magtermelésre utalt Alföldnek egy nagy része a hozzá fűződő stereotip jelzőnek megfelelőleg valóban áldás-hozó Kánaáná váljék. És most, midőn az előkészített tervek alapján az öntözések megvalósításának kérdésével kell hogy foglalkozzék és foglalkozik is az érdekelttség, immár előtérbe lép egy új tervezet, amely a Maros vizét egyedül a hajózásra kötné le s meghiúsítaná ezzel egyszer s mindekorra az öntözésnek még csak lehetőségét is.

A dolog ugyanis úgy áll, hogy e két megoldás, a hajózás és öntözés kizárja egymást.

Az öntözési tervezet szerint Paulisnál tizenöt köbméter víz vezetettnek ki az öntözés céljaira m. percenként. A Maros legkisebb vízállása mellett pedig annak vízmennyisége m. percenként csupán husz köbméter. Bármilyen duzzasztás is képtelen volna tehát a Maros vizét öntözésre való kihasználásra mellett hajózhatóvá is tenni. Másrészt ha a folyó hajózásra rendeztetik be, annak egész vízmennyiségére szükség van e célra, sőt még nagyszabású kamara-zsilipek is szükségesek a víz felduzzasztására, hogy a Maros kis vízállás mellett is hajózható legyen.

Ha a hajózás és öntözés kettős érdeke ekként együtt nem oldható meg, kérdés most már, hogy a Maros által átszelt Alföldre nézve mi képez nagyobb érdekelt: annak hajózhatóvá tételé-e, avagy öntözésre való berendezése?

E kérdést első sorban általános szempontból kell elbírálni. Hazánkban a mezőgazdasági öntözés a lehető legkezdetelebb stádiumban van. Mindenki tudja, hogy mily óriási remények és várakozások fűződnek a mezőgazdasági öntözésnek meghonosításához, át van hatva a kérdés nagy közgazdasági jelentőségének tudatától mindenki, a ki közgazdaságunk előbbre vitelével okszerűen foglalkozik: és mégis különböző nehézségek, különösen a kezdeményezéssel rendszerint együtt járó nehézségek miatt, a mezőgazdasági öntözések még mindig csak a kísérletezések stádiumában vannak. Ha pedig a Maros vízének más célra való lekötésével elzárjuk a lehetőségét is annak, hogy ez a folyó, — mely mondhatni egyedül alkalmas hazánkban víztermelőgépek nélkül az öntözésre és különösen alkalmas arra vízének vegyi összetétele által is, tehát alkalmas a hasznos öntözés kedvező feltételek mellett való megteremtésére. — akkor, — egy aránylag olcsó és eredményes példa hiányában — elzárjuk a lehetőségét annak is, hogy hazánkban a mezőgazdasági öntözés és ezzel a mezőgazdaság igazi belterjessége meghonosuljon, mert a nagy költségű gépüzemi öntözések kezdeményezésére más folyóink mentén nem igen fog valaki vállalkozhatni.

Ez általános nemzetgazdasági szempont mellett mérlegelve és egymással szembe állítva a marosi hajózás és öntözés előnyeit, én úgy vélem, s megvagyok győződve, hogy az öntözés előnyei felette tulszárnyalják azokat, melyeket a hajózás közönségünknek nyújtani képes.

A szállítás, egyáltalán az áruforgalom

jól lebonyolódik vasutakon, közutakon is és olcsóvá tehető az a vasuti tarifák mérséklésével teljesen kielégítővé tehető megfelelő vasuti kocsipark berendezésével, úgy, hogy a szállítás szempontjából valami tulságos nagy jelentősége ott a vízi utaknak nincsen, ahol a folyó vizének kicsinysege folytán a vízi szállítás csakis nagy költségű berendezések létesítésével lehetséges, mint a Marosnál is, amely berendezések költségei eleve is lehetlenné teszik a viziszállítás sokat hangoztatott olcsóságát. Hozzájárul ehhez az is, hogy a vizen való szállítás a téli fagy idején kizárt, tehát időhöz kötött, a víz folyásával szemben, felfelé, nagy nehézségekkel jár, tehát korlátozott. Ezek mellett a Maros hajózássá tételének kérdése azért sem nagy jelentőségű, mert hisz köztudomásulag lejárólvák már jórészt az erdők a Maros mentén, sajnos nincsenek gyárak, szénbányák stb. annak a területjain, melyek terményeiket vizen szállítják, és így tulajdonképpen a vízi szállítás különösebb szüksége sem jelentkezik, legalább ez idő szerint nem. Élénken tanusítja ezt az a kép, melyet a Maros nagy vizállása mellett látunk, midőn a hajózásra ilyenkor kitűnően alkalmas folyón hetenkint legfeljebb egy-két tutajt látunk lefelé siklani.

Ezekkel szemben a mezőgazdasági öntözés az egyetlen megoldási mód száraz klímájú Alföldünkön az egyoldalú magtermelésről a belterjes gazdálkodásra való áttérésre. Agrikultur állam vagyunk. Alföldünk a mezőgazdaságra, s legfőleg az azzal kapcsolatos gyáripár meghonosítására alkalmas. Mezőgazdasági érdekeinket kell tehát első sorban alapoznunk, istápolnunk, fejlesztenünk s előbb jó és bő termelésre kell berendezkednünk, hogy legyen mit szállítanunk; nem pedig költséges újabb szállítási módok megteremtésére, midőn nincs mit szállítanunk.

Erdemesnek tartom, hogy a Maros e kétirányú kihasználásának kérdésével az érdekelt körök behatóan foglalkozzanak. Nézetem szerint, amint kifejtettem, sokkal fontosabb a mezőgazdasági öntözést biztosítani, mint lekötni a Marost a problematikus értékű hajózásra s ezzel

egyszer s mindenkorra meggátolni a folyó igazán kijelölt, istenadta hivatásának kihasználását. És itt — őszintén mondom — nem a vasutigazgató beszél belőlem, mert hisz eltekintve attól, hogy a hajózás lehetősége egy igen távoli megoldás előtt álló probléma, jól tudom, miszerint a mesterségesen megteremtett hajózás drágasága és korlátozott volta folytán a vasuti szállításnak számba nem vehető versenytársa, hanem igenis vezet e kérdés irányzatú tárgyalásánál az a szeretet, az az igaz lelkesedés, melylyel a mezőgazdasági öntözéseknek hazánkban való meghonosításával évek óta foglalkozom, s amelylyel kezdeményezője és munkása lettem az ösmert csabai mintaöntöző telep létesítésének, és amely egyszerűtettel és lelkesedéssel óhajtanám megmenteni a Marosnak igazi rendeltetését és elősegíteni ezzel három vármegye gazdáinak jobb boldogulhatását.

Kezdjük meg kicsinyben, a nagyszabású tervek részleges végrehajtásával, a Maros vizének öntözésre való felhasználását. Kezdjük meg először csakis a szikes területek öntözésével és a példa tanusítani fogja — mint a csabai mintaöntöző telepnél látjuk, — hogy a jelenleg terméketlen szikes terület is kitűnően használhatóvá válik és az öntözési befektetések áldásthozókká, dusan jövedelmezőkké válnak.

E példák nyomán rohamosan terjedni fog aztán a mezőgazdasági öntözés a három vármegyében, mely a Maros vizében kincset bir s ha azt ki nem használja, önmagának boldogulását és nemzetgazdasági erősödésünknek fejlődését akadályozza meg.

Ajánlom e közzgazdaságilag nagy jelentőségű kérdésnek a jelzett szempontok alapján való mérlegelését az Arad-csanád-békesi öntözőcsatorna-társulat érdekelt gazdák közönségének szives figyelmébe és általuk a földmívelésügyi kormány jóakaratu elbírálásába.

Apponyi törvénye.

Magyar beszéd — nemzeti műveltség.

Irta: Lang Mihály, az aradi állami tanítóképző intézet igazgatója.

Minél erősebb és hatalmasabb a természetnek egy-egy tüneménye, annál nagyobb területen érezhető hatása. Az 1907. évi XXVII. t. c. — az új népoktatási törvény — a hazai természeti életnek egy fenséges tüneménye. Fenséges, mert ereje elhatott az egész művelt világra s hatalmas fénye hosszú időre jelölte meg rendeltetésünket. E törvény miatt ránk támadt az egész világ. A mesterségesen felizgatott nemzetek megtévesztett prófétái halált kiáltottak reánk. Miért? Azért, mert nem akarunk öngyilkosok lenni, mert mi is élni akarunk, mert akarjuk Magyarország halhatatlanságát. Halált kiáltottak reánk, mert az igaz, benső ember-szeretettel akarjuk keblünkre ölelni a testvér népeket. Megrálgalmaztak bennünket, mert azt akarjuk, hogy hazánk minden gyermeke a gyakorlati életben boldoguljon, élethivatásával járó kötelességeit teljesítse s jogaival élni tudjon. Meggyűlöltettek bennünket a világgal az emberszeretet megszentelt talajából fakadt honszerelmünkért. Az isteni Megváltót halhatatlan eszméiért keresztre feszítették, de nem semmisíthették meg az Ő isteni lelkének hervadhatatlan virágait, tanításának igazságait.

Ha az 1907. évi XXVII. t. c.-ben kifejezett gondolatok a hazai természeti élet törvényszerűségének eredményei, akkor jogunk, igazságunk kétségtelen. Kinek a joga? Kinek az igazsága? Minden emberé, aki e haza gyermekeinek született vagy beköltözés folytán azzá lett. Az 1907. évi XXVII. t. c. nem tesz különbséget testvér és testvér között. E törvény biztosítani akarja faj-, vallás-, rang-, rend- és vagyoni különbség nélkül e hon minden gyermekének boldogulását. E törvény fel fogja ébreszteni lelkünkben az együvértartozás édes érzetét; egybe fogja fűzni lelkeinket a testvéri szeretet magasztos érzelmével.

Jól tudom, hogy igaz lelkű testvéreink is ezt akarják. Ha mindez szép és nemes, valóban emberszerető törekvés, miért támadtak ránk a tót, román, szerb testvéreink vezetői? Miért izgatták fel ellenünk a művelt nyugot népeit? Azt mondják ők, hogy azért hozta létre a magyar törvényhozás az 1907. XXVII. törvény-cikket, mert a magyar faj fel akarja magába szívni a testvéreinket. Lehetséges-e ez? Nem. Ha a magyar faj valaha arra törekedett volna, ma nem beszélénk e hazában lendülésnek indult román, tót, szerb kulturáról. Nem volnának e hazában román, tót, szerb, horvát, német, ruthén tanításhelyű iskolák. Nem dicsérnék Istent

Mi lett a tüzes nyelvekkel?

— Ujkori legenda. —

I.

A korszellemnek hozta úgy a rendje:
A másvilágnak is van parlamentje.
Az öregisten ott az elnök-féle,
Rakovszkyét követi az erélye.
A rösszort-miniszter egy-egy apostol,
Élvezvén a tömjénnek illatát,
Akiket angyal-államtitkárostól
Tisztelnék a többségi meny-atyák.

A patvarban itt is kedvét leli
A szélbalon néhány polkolbeli.
S megütközik az égnek korrupt voltán
Agyon-szónok doktor Lucifer Zoltán.
Búval nyögi a Ház felhő-porondja,
Ha pártja daccal obstruálni kezd,
— Ha neszt hallja, menydörgésnek mondja
A Föld tudatlan, jámbor népe ezt.

II.

Interpelláló szerda volt-e,
Vagy indítvány-csütörtök,
De bizonyos, hogy interpellált
Vad György, a szélbal-ördög.

A kormánynak főlhántorgatja
Szokásként egyre-másra,
Hogy van-e erről, van-e arról
S amarról tudomása.

„Az ősi hagyományt követve
— Ma ezzel kerepelget, —
Lekü döttük a magyar rögre
Nemrégén a szent lelket.
Tüzes nyelv formájába önté
Alá az égnek boltja,
Hazafiaknak nyelveit hogy
Tüzes beszédre oldja.

En nem tudom, hogy az a küldött
Valóban utra ment-e,
De járta-keltének a híret
Még semmisse jelenté.
Nyomuk nincs se a nagy Alföldön
Se a Kárpátok fodrán,
Tiszteltetem a kormány bőrét,
Ha néki ez se botrány!”

III.

Egy izgalom a nagy ülésterem,
De jele nincs Máté miniszteren.
(A legutolsó kormányválság óta
Belügyi tárcán Szent Péter utóda.)

Feszülten kapnak a beszéd-csatán
Az Orsolya-szüzeknek karzatán
És kohinoort hegyezget az írásra:
Szvoboda, Lloyd néhai munkatársa.

„Hittel jelentem a t. parlamentnek:
A tüzes nyelvek valóban lementek.
A magyar rónát véges-végig szelve,
Találtak is néhány fogékony nyelvre.
Lángszóra gyujtották mindegyikét,
S azok vitték is szerte az Igét;
— Én láttam, a heve hogy perzsel, éget,
Szívárvány-ívű nemzeti igéket!”

Nem sejtették, hogy ez mire vezet:
A sok tüzes nyelv mind — megéhezett;
Nem izgatta fekete-sárga kard,
A sok tüzes nyelv izlelni akart.
Csábitá a hatalom sült-darabja,
Fürösztöni vágyott az urhatnám-habba,
S melyeket egyszer ily italba márták,
A pezsgő bármi hűsítő, izes,
Az olyan nyelvek semminek se ártnak
Az olyan nyelv soha se lesz tüzes!

Egyik tüzes nyelv, — csak ő tudja mért —
A közös bank kérdéséhez szakért.

román, szerb, tót, horvát, ruthén, német nyelven. Nem volnának testvéreink, hanem a helyett egy nyelvben és szellemben egységes nemzet.

A testvéreink száma évről-évre emelkedik, faji kulturájuk tökéletesedik. Ha ez igaz, akkor indokolt-e az elmagyarosodástól való félelmük? A kormány már 30-40 év előtt elárastotta a ruthén ajku testvéreink lakta megyéket állami iskolákkal. Az 1907. évi XXVII. t. cikk ellenségei menjenek el Ung-, Bereg-, Ugocsa-, Máramarosmegyébe s mutassanak ott csak egyetlen egy elmagyarosodott ruthén ajku községre. Ha a magyar faj a ruthén testvéreink beolvasztására törekedett volna, ma magyar szót, magyar dalt vernének vissza Északkelet-Magyarország bércei. Menjenek el a testvéreink vezetői a ruthének közé s hallani fogják ama nép gyermekvilágának ruthén nyelvű imádságát, énekét, látni fogják ruthén nyelven folyó kiművelését. Azt is fogják tapasztalni, hogy azok a ruthén ajku gyermekek igen szépen beszélnek, írnak és olvasnak magyarul is. Ha asszimilálni akartuk volna őket, feltétlenül célt érünk, mert ott megvolt és megvan a teljes faji beolvasztásnak minden természetes előfeltétele. Es nem tettük. Miért? Mert, amint feltétlenül védjük és oltalmazzuk a magyar faj természetes jogait és szabadságát, oltalmunkba vesszük a testvéreinkét is. Sohasem fogjuk megengedni, hogy a testvéreink száma mesterségesen apasztassék. Mindig gondunk volt arra, hogy velünk együtt e hazában testileg és lelkileg gyarapodjanak. Nem kell nekünk sem az orosz, sem a porosz rendszer. Miért? Mert ama nemzetek eljárása sem nem természetes, sem nem emberséges.

Aki az 1907. évi XXVII. t. cikk tartalmát a feltétlen igazság, tehát az egyéni érdek teljes kizárásával ítéli meg, lelkét csak jóleső örömmel töltheti el. Mit követel tőlünk az élő testvéri szeretet? Azt, hogy a természetes élet utmutatása szerint testét erősítsük, értelmét gazdagítsuk és műveljük, lelkét nemesítsük s akarát a a természeti, vallási, erkölcsi és hazai törvények követésére hajlékonyra tegyük. Vajjon más akarunk-e mi az 1907. évi XXVII. törvénycikkkel? A világot sem. Ha a testvéreink gyermekvilága megtanulja az állam hivatalos nyelvét, nem gazdagszik-e értelmi élete? Nem nemesedik szíve? Nem ébred-e fel lelkében az édes testvéri szeretet után való benső vágyakozás? Avagy talán nem akarják ezt a fenséges célt mindazok, akik bennünket ama emberszerető nemes törekvéseinkért szidalmaztak? Aki a faji átalakulás motivumait s ezek egymásutánját a természeti életben nyilvánuló szabályszerűség szerint megfigyelte s tisztán lát, annak feltétlenül rá kellett jönnie arra, hogy a faji beolvadás nem a nyelven (a formán, a kereten) kezdődik, hanem testi életünkön.

Hiába tanulom én meg a román nyelvet, belőlem román fajtájú ember mindaddig nem lesz, amíg fizikai és fiziológiai életem a román vér erejének hatása alatt nem módosul. Parancsoljátok meg a pirosszínű rózsának, hogy sárgává alakuljon át! Jó testvéreim! Tegyétek kezeiket lelkiismeretekre s azután feleljétek előbbi felhívó szózatomra. Mondjátok meg, hogy az a fizikai és fiziológiai folyamat tőlünk, emberektől függ-e vagy nem?

Az emberi beszéd a lélek virága. És mi a lélek? Fizikai és fiziológiai életünk menországa. Hogy a faji átalakulás a mi fizikai és fiziológiai életünk módosulásán kezdődik, semmi sem bizonyítja meggyőzőbben, mint az az ezer és ezer tény, hogy északon a magyarok eltótosodtak, keleten ruthénekké lettek, délkeleten románokká váltak, délen elszerbesedtek és elhorvátosodtak. Hogy ez tény, arról 32 esztendő gyakorlati tanítói, tanárt és igazgatói működésem győzött meg. Felkeressem a testvéreinket falvaikban; tanítottam, neveltem román, szerb, tót, horvát, ruthén kisdedeket, gyermekeket, ifjakat, serdülő leányokat, érett és öreg férfiakat a magyar beszédre. Sehol sem tapasztaltam, hogy vegyes házasság esetén a magyar fajtájú házaspár fele olvadt volna a testvéreinkbe s gyermekei magyaroknak maradtak volna. Hogy azok példaközül csak egyet emeljek ki, ott vannak Ugocsában a Rákóczi kuruc ruthénjei, Kiskőrösön, Nagyrákóczi, Komjáth stb. stb., ruthén ajku községek. Látogassátok meg őket s ráakadtok száz és száz elruthénesedett Rákóczi, Szabóra, Kovácsra, Farkasra. Ott van Sárosmegeye. Menjetek oda s meggyőződtek arról, hogy az eredeti magyar falvak sorban eltótosodtak. A községek és a dülütak nevei magyar eredetre vallanak. Ott van Szedikert községe, amely hajdan Szedőkert vala. Ott vannak bizonyítékul az eltótosodott magyarok családevelei. Mit igazolnak e konkrét tények?

Azt, hogy a faji átalakulás a fizikai és fiziológiai élet módosulásán kezdődik és nem a mesterséges emberi beszéd. Ha román fajtájú a gyermek fizikai és fiziológiai élete, magyarrá sohasem lesz, amíg át nem alakul. Megtartja feltétlenül román jellegét, nyelvét is. A magyar nyelvvel tisztán az ő sajátos román szellemi tevékenységét, a benne fellépő és végbenő lelki tüneményeket fogja megkötni, megtestesíteni. Ez a nyelvre való ránevelés természetes módja. Így kell az 1907. évi XXVII. t. cikknek a magyar beszéd tanítására vonatkozó intézkedéseit értelmezni. Mit mond a törvény? „A nem-magyar tanítványok elemi iskolákban, akár részesülnek állami segélyben, akár nem, a magyar nyelv a mindennapi tanfolyam valamennyi osztályában a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a hitfelekezeti iskola fenntartó meghallgatásával megállapított tanításterv szerint és kijelölt óraszámokban oly mérvben taní-

tandó, hogy a nem-magyar anyanyelvű gyermekek a negyedik évfolyam bevégeztével gondolatait magyarul előszóval és írásban érthetően kitudja fejezni.”

Végre lehet-e hajtani a törvény eme rendelkezését a nem-magyar anyanyelvű gyermekek anyagi, szellemi és erkölcsi érdekeinek a veszélyeztetése nélkül? Ha a természeti élet utmutatásait követjük, a legremekebbek, mondhatnám észrevétlenül játszóssággal hajthatjuk végre a törvényt.

Én azt tartom, hogy eddigelé a különböző mesterséges előítéleteken kívül az a körülmény is okozta a sok zür-zavart, hogy a testvéreink vezetői nem ismerték s ma sem ismerik a magyar beszédnek nem-magyar ajku iskolákban való természetes tanítást. Nagyon szeretném, ha 1-2-szer szemekkel látnák s füleikkel hallanák a magyar beszédre való helyes ránevelés példáját. Ezzel el lehetne osztani aggodalmait. Elismerem, hogy a testvéreink vezetői nagyműveltségű emberek; de azért ebből még nem következik az, hogy egyúttal alapos elméleti tudásuk és gyakorlati tapasztalatuk is volna arra nézve, hogyan kell a nem-magyar ajku gyermekeket a magyar beszédre tudatosan és tervszerűen rávezetni. Régi igazság, hogy az ember minden újat bizonyos gyanakvással fogad. Hát még akkor, ha sejti, hogy az az új dolog esetleg az ő hátrányára van.

A mostani ünnep a lélek megerősödésének emlékünnep. A mi lelkünk is sóvárogja a megerősödést. Miben? Az igaz testvéri szeretetben. Az a tudat, hogy a magyar beszéd természetes tanításával a testvéreink gyermekvilágát jogainak ismeretére, az élethivatásával járó kötelességek teljesítésére egyszóval e hazában való boldogulásra képesítjük, lelkünket az utógondolattól ment, igaz és bensőséges testvéri szeretet fényével és édes melegével tölti el. Az igaz szeretet a legnagyobb hatalom. Ki szeretettel és bölcseséggel alkot az legnagyobb jótétevő hazájának. Az 1907. évi XXVII. törvénycikk végrehajtásával sem akarunk egyebet, mint őszinte testvéri szeretettel azoknak szellemvilágát, akiket az isteni gondviselés e drága ország keretébe foglalt, megtölteni boldogulásuk anyagi, szellemi és erkölcsi feltételeivel.

A másik a tüzes tucat közül
Jubiláns császár láttán üdvözül.
A harmadik meg csatornavezér
Párthúségben szerzett érdemeér';
A hon boldog, ha nekik jól megyen
S a nyelv? Azért való csak, hogy egyen...

S akivel oly büszkén voltunk eltelve:
Mivé lett, Jézus, Nagylak tüzes nyelve!
Csak az bántja, — pedig szava remek! —
Hogy mint telnek a török háremek.
A hány szép arc, a mennyi karcsu begy,
A hazából mind a keletre megy;
És vezethető vissza ezen okra:
Alig jut egy-egy az orfeumokra!"

IV.

„Tehát annyit jelent a válasz,
Mit tudomásul nem veszek,
Mond Vad György, — „hogy a tüzes nyelvnek
Ott írmagja is kiveszett?”

„Dehogy,“ — feleli a kegyelmes Máté.
„Nézzén Aradra, — vajjon odalát-e?
Hogy társadalmi bajokat apasszon,
Kongresszust ül egy tábor uriaszony.
A világ közepén, ép velünk szembe,
Egy darab jövő csöppen a jelenbe.

Ma még furcsálják a nő-szónokot,
De hamarosan lesz az megszokott,
S ha jogait kivívni sikerül,
A nő az ország dolgába kerül
És törvényjavaslatot fogad, elvet;
Akkor lesznek ott újra tüzes nyelvek!"

Forgács.

Szelet Viktor kalandjai.

Írta: Dersz József, a Nemzeti Színház tagja.

(Szelet Viktor 45 éves, agglegény, jobb karja felkötve, orrán angol tapasz.)

Hölgyeim és uraim, bocsássanak meg, hogy ide tolakodtam a vigadó táborába — de miután két hete nem láttak Arad utcáin és porlepte terein, bizonyára azt kellett hinnük, hogy legjobb esetben meghaltam — de úgy látszik a gondviselés, mely tetteimet intézi, még sok megpróbáltatást tart fenn számomra addig, amíg lejárta életem homok óráját.

Bevallom önöknek töredelmesen, hogy eddig nem nagy véleménynyel voltam a mi kis városkánkról, de mióta annyi megpróbáltatáson mentem át, megint csak ide vonzódik a szívem, mert, hogy a költővel szóljak, „tán szebbek a Provence daltelt mezői“ — mint porral ellepett téreed... „Virág mit ér, mit ér a bérce nekem? ... Aradhoz vonz, Aradért ver szívem!"

Önök, akik itt összegyűltek, mindnyájan ismernek... Nincs a társaságban olyan fiatal leány, vig özvegy, vagy hat gyermekkel megáldott boldog menyecske, akitől én már kosarat nem kaptam volna... Kétségbeesésemben odáig jutottam, hogy szűk lett nekem Arad s mivel okvetlen véget akarok vetni bus agglegényiségemnek: gondoltam magamban, a farsangon felrándulok Pestre — leánynezőbe!

Magammal vittem frakkomat, legszűkebb lakkcipőmet, erszényemet megtömtem az apai örökségből megmaradt hamvas színű bankókkal és vigan robotgattam Pest felé és beszálltam a Pannónia szállodába. Délután öt órakor, mikor a villanylámpák ezrei szórják szét vakító sugaraikat a népes Rákóczi-úton (erről is el lehet mondani: „Hogy hívták azelőtt?“) — szóval sétára indultam a sikos aszfalton — vagy még helyesebben fejezném ki magamat, ha azt mondanám, hogy elindultam hódító körutamra...

Még nem érhettem a József-körutig, midőn egy csibész-növendék, egy valódi pesti rikkancscsmete vágatva rohan az úton s teli torokból kiáltja felém: „Szenzációs esti ujság — Négyszeres gyilkosság a vágóhídon“. — Megfagyott bennem a vér ilyen rémes történet hallatára. Sietve veszek tőle egy példányt, még meg is toldom egy krajcár borralalóval — azal a fiu elrohan én pedig egy lámpa alá állva izgatottan kutattam az ujságban a szenzációs hírt... semmi különös érdekes nem volt a lapban... Ejnye, gondoltam magamban, az a kis piszkos engem vidékinek nézett és azért

A Béla-tér és környékének szabályozása.

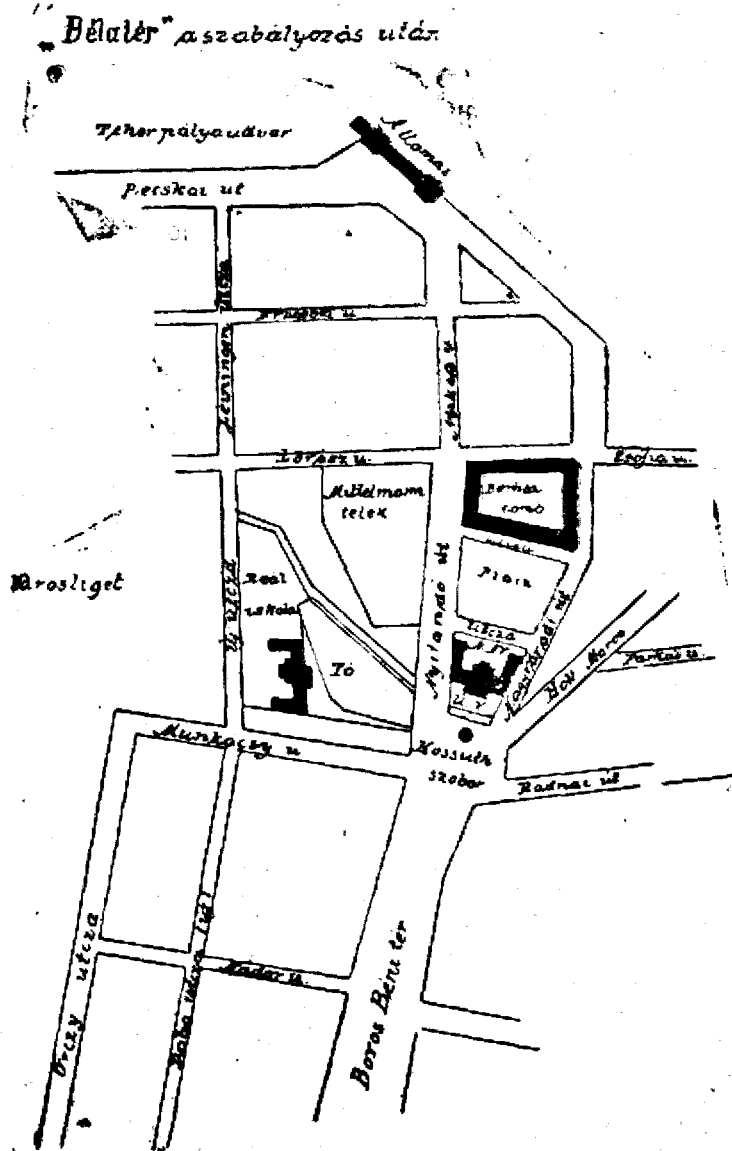
Írta: Dömötör Bertalan, mérnök.

A közel jövőben nem ez a szűk, füstös, kényelmetlen felvételi épület riasztgatja az Aradra érkező idegent, hanem modern pályaház tüdvözi a magyar kir. kormány bölcs jóvoltából. Ez maga elegendő ok volna arra, hogy az eddig elég mostoha elbánásban részesült városrész rendezését homlokterbe tolja, de még fontosabbá teszi e kérdést néhány oly középület elhelyezése, melyek nemcsak a város szabályozásának, hanem fejlődésének is irányt szabni hivatottak.

A Máv. üzletvezetőség saját új palotájában foglal helyet, magával huzván környékére a vasutasok százait is. A reáliskola új palotát kap s oda csábítja a szülők tömegét is. Az új felvételi épület s a városrész végleges rendezése meg fogja növelni a forgalmat s a vasút közelébe vonzza a kereskedőket, a kiknek számára ugy bolt helyiségről, mint lakásról eleve kell gondoskodnunk. Mert méltóztatnak látni, e kérdés oly nehéz s oly gondos körültekintést igényel, miszerint megoldása nem bizathatik az ötletszerűségre, hanem vele már előre behatóan foglalkozni az egész város jövőjének érdekében súlyos kötelesség. E kérdés egységes megoldását célozzák jelen soraim.

A Boros Béni-tér végén hatalmas terület vár rendezésre; a Nagyváradi-ut, Béla-tér, Miksa utca, Lövész-utca, Mittelmann-féle telek, Városliget és a tó környéke.

E hatalmas területen nyissuk meg legelőször is a vasúthoz vezető főutat. A Miksa-utcának a Lövész- és Erzsébet-utca közötti szakasza végleges jellegű s a város pénzügyi viszonyai nem is engedik meg a kisajátítást. E szakasz lenne a vasúti ut egyik szakasza és pedig a 20 méter széles útból 3—3 méter gyalogjáró s 14 m. kocsiút. A gyalogjárók szélén gömbakácok. E szakaszhoz csatlakoznék ki a vasúthoz egyenesen, befelé egy kissé törve a 30 méter széles fő-ut és pedig rajta ugyancsak 14 méter volna a kocsiút, 8 m. lovaslót s 5—5 m. gyalogjáró. A lovaslót külső szélén az előbb említett szakasz akác sorának folytatásában lennének gömbakácok, a belső

szélén, tehát a szűkebb szakasz házföntvonalában nagy lombú fák, pl. hársfák, melyek így az ut elszűkülését eltakarnák.

Megszabályoznók egy kissé a Nagyváradi-ut is s az így nyert Béla-térre, melyet tehát az új vasúti ut, Lövész-utca, Nagyváradi-ut és Holtmaros zár körül, jönne lent a Máv. üzletvezetőség új palotája, főhomlokzattal a Boros Béni-térre nézve, a két főútról ivalaku kocsi-felhajtóval. A Béla-tér északi részére jönne egy négy homlokzatu városi bérház tömb, 11.000 m²-nyi területtel, melyet ott a szükséges lakásszaporítások következtében kitűnően lehetne értékesíteni.

A tér közepét foglalná el az e városrész számára égetően szükséges piac. Erre a célra

e terület annyival inkább alkalmasabb, mert, ha be akarnók építeni, mely fekvésénél fogva feltöltése rengeteg pénzbe kerülne, míg ellenben, mint piac lombos fákkal sorban beültetve, egészen jól fog hatni s nagyságával, mely vetekszik a Szabadság-térrel, imponálni is fog.

A Holtmarost az üzletvezetőség előtt nyitva hagynám, mert a Nagyváradi-ut és az új vasúti ut átvezetésére szolgáló hidacska s a kocsi-felhajtó által körülzárt lejtős terület alkalmasabb terep a műkertész számára, mintha a csatornát beboltoznók.

A Nagyváradi-ut és vasúti-ut összemetszésénél önkényt áll elő egy forgalommentes terecske, mely a Kossuth-szobor legalkalmasabb helye lenne. Az impozáns Boros Béni-térnek

főzött le így! No várj csak! — azzal visszafordulok, mert észrevettem, hogy a kis gazfickó egy közeli kávéháza ment lapját árulni. A szerencse kedvezett, mert alig várok egy percig, kilép a fiú és én kéjes gyönyörrel csíptem őt fölön.

— Hát te csibész, hol van a négyszeres gyilkosság? Becsaptál ugy-e, te kötéltre való! — Dehogyan csaptam be — mindjárt megmutatom, csak eressze el a fülemet!

— Hát hol a cikk, halljuk? . . . Mutasd! — Amit mondtam szóról-szóra igaz! . . . Ma délután négy órárt vágta le a vágóhídon . . . éppen olyan hosszú volt a pófájuk, mint a magáé! — Azzal röhögve megugrik.

Meg kell vallanom, hogy ebben a pillanatban csakugyan hosszú volt a képem, — de csak egy pillanatig, mert a következő percben már haragtól tajtékozva rohantam a gazfickó után, aki engem ilyen szemtellenül lefőzött! . . . Alig teszek husz lépést, irtózatosan elvágódok a sikos járdán, úgy, hogy képtelen voltam lábra állni . . . A bokám kegyetlenül fáj . . . én mozdulatlanul feküdtem . . . az emberek körém gyűlnek . . . beszélnek öngyilkosságról . . . villamos elgázolásról . . . gutatűtésről . . . engem dühömben kerülgetett is . . . de végre egy bölcs rendőr gondjaiba vett és telefonozott a mentőknek. Azalatt egy jószívű konflis kocsis segélyével becipeltek egy kapu alá, betakartak egy lópokróccal, hogy egyéb nemes részeim meg ne fázzanak és ott elmélkedtem a gondviselés kiszámíthatatlan cselekedetein — míg

végre jöttek a mentők és hazacipeltek szállodámba.

Itt aztán ráértem tovább töprengeni a régi közmondás felett, hogy ember tervez . . . Bekötött bokával olvastam a báli tudósításokat, a jelenlevő szép hölgyek névsorát . . . szóval farsangoltam . . . az ágyban!

Végre elérkezett a boldog nap, melyen az orvos kijelentette, hogy másnap elhagyhatom a szobát. Oh áldott Gondviselés, jóvá tettél mindent — hiszen meggyógyultam és szabad leszek! . . . Gyönyörteljes szép gondolatokkal eltelve pőfékeltem szobámban, midőn egyszer csak betoppan egy rendőr tisztviselő két polgári úrral, aki hivatalos komolysággal kijelenti, hogy fontos ügyben kell engem kihallgatnia. Azt hittem, hogy a kitűnő pesti rendőrség elégtételt akar nekem adni azért a gázságért, amit az a rikkancs velem elkövetett — de uramfia — rettenetesen elbámultam, mikor vallatni kezd . . . valódi nevemet kérdi . . . s végül kijelenti, hogy ne tagadjak, mert azzal csak elrontom ügyemet s aktái közül elővesz egy arcképet, mely, bevallom, szakasztott mása volt az én fizimiskámnak . . . Tabló! . . .

Az arckép eredetije, az az érdekes ur elloptott a brünni takarékpénztárból vagy százezer koronát — s azután valószínűleg igen ügyesen elűnt Amerikába — megvint az a szerencséje, hogy én a megszólalásig hasonlítok rá — s így bármit beszéltem, bármint esküdöztem — kocsiba tettek és elszállítottak a rendőrségre, ahol

mellemre tett kezekkel lefotografáltak s csináltak rólam olyan retousirozatlan képet, hogy mikor megláttam, magam is kezdtem hinni benne, hogy valamely betörő dinasztia tagja vagyok! Így kintok, vallattak napokon keresztül, míg végre nemes . . . városa kisütötte ártatlanságomat és én könnyes szemekkel gondolva a hűséges pátrikra, a rendőrtisztviselők bocsánatkérése közben — diedalmasan, de elcsú — gázva hagytam el a rendőrség palotáját.

Megint esteledni kezdett, mikor kiértem az utcára . . . Ezeket érő prémes bundákba bujt hölgyek suhantak el mellettem a titokteljes esthomályban . . . tőlem már suhanhattak! . . . Megelégettem pesti élményeim és vágyakodtam vissza az én kedves kis városkámba, ahol engem mindenki szeret — becsül — de feleségül senki sem jön hozzám.

Mikor szállodámba érkeztem, a meglepett személyzet különös pillantásokat vetett reám . . . En mitsem törődve már az aszfalt emberekkel, azon gondolkodtam, hogyan öljem el az időt holnap reggelig . . . Tekintetem a Népszínház színlapjára esett, melyen nagy vörös betűkkel volt nyomtatva az a megdöbbentő hír, hogy Libai Gugu kiasszony „istenbizony utoljára“ lép fel a világot jelentő deszkákon! Egy primadonna bucsuzása . . . egy kis szenzáció! . . . ez jó lesz nekem, gondolom magamban és sietek jegyet váltani . . . A pénztár kihalt . . . egy tábla büszkén hirdeti, hogy mára minden jegy elkelt . . . Reményvesztett fájdalommal ácsorogtam a foyerben és szemlélttem irigykedve

szébb befejezést nem is lehetne találni, mint a Kossuth-szobor s ennek természetes háttere, az üzletvezetés új palotája. De nézzük a vasuti ut másik oldalát.

Már régen tervbe van véve a Dobó-utca kinyitása az Orczy-utca és Boros Béni-tér között velük párhuzamosan; nyissuk ezt meg s kössük össze a Gróf Leiningen-utcával. Ez az utca a Városligetet ketté vágja s a leszelt rész, határolva az Uj-utca, Munkácsy-utca és Holtmaros által, a legideálisabb hely a reáliskola számára. Ugyanis a miniszteri kiküldött ur csak azért ragaszkodott a reáliskolának a Mittelmann-féle telken való elhelyezéséhez, mert közel van a természetes játszótér, a Városliget; már pedig a játszótér az iskolának, mely mint hallom, az angol középiskolák mintájára szerveztetik, nélkülözhetetlen alkatrésze. Az én általam ajánlott terület éppen bennfekszik a Városligetben s tőle az utcanyitás folytán, a mire pedig szükség van, el fog vágatni. Nagysága több mint 3 magyar hold, 14,000 m², az épület a fák kivágása nélkül, a mai tennispályák helyén felemelhető. Kész parkkal, játszótérrel, télen, közvetlen közelében lévén a tó, korcsolyapályával. De még talán a tanítás szempontjából is jobb, ha a csendes Munkácsy-utca-ra néz az iskola, mint a legforgalmasabb vasuti utra.

A vasutról jövet festőileg tog hatni az új palota előtte a tóval, esetleg a tó betömése után egy szép parkkal.

Véleményem szerint e városrészbe helyezni az új reáliskolát annyival inkább ajánlatos, mert, ha a középiskolák oly rég óhajtott egységesítése megtörténik, a két ugyanolyan rendszerű iskola egymástól távol esvén, inkább ki tudja elégiteni a lakosság szükségletét, mintha a két iskola egymás közelébe, egyik a mostani helyre, a másik a szintén kombinációba vett Ó-vár-térre kerül.

A Dobó-utcának említett kinyitásával a teherforgalom jó részben ezen utcába terelődnek, mivel ez egyenesen neki megy a teher pályaudvarnak.

A szintén tervbe vett kinyitást, mely az

Orczy utcát kötné össze a Gróf Leiningen-utcával, magam részéről azért nem tudom pártolni, mert tönkretenné a Városligetet s arra pedig égető szükség van.

A mit pedig a Dobó-utca kinyitásával veszít a Liget, könnyen visszakaphatja a Gyermekmenhely felé. Különbben is a Korcsolya-pavillon mellett levő gesztenye sor megmarad, sőt meghosszabbíttatik a reáliskola homlokzata előtt a Ligetig, hogy a Ligetnek a Boros Béni-térről szép bejárata legyen. A reáliskola területén a fák megmaradnak s csak az a különbség, hogy a fiuk, nem mint közönség, hanem, mint diákok fognak alattuk játszani.

A városligeti tavat és a Mittelmann-féle telket az én szabályozásom nem érinti, ezt az értékes területet én fennakarnám tartani, hogy majd annak idején áruházakkal és bérpalotákkal beépíthető legyen. Ugyanis a tapasztalás bizonyítja s az természetes is, hogy minden város forgalma a vasut felé gravitál s a növekvő forgalom viszi magával a kereskedőket és áruházaikat a forgalom főirányában s így az ott szabadon tartott területek értéknövekedése előrelátható. Később, esetleg ha az anyagi helyzete javul, a tó betömése után ismét értékes területhez juthat a város.

Legyen szabad még megjegyeznem, hogy kívánatosnak tartanám, ha a lóvasut szerződése megengedi, a lóvasutat a Pécskai-, illetve Nagyvárad-utca átterelni, hogy a kissé szűk vasuti-ut ettől mentesítették.

A Munkácsy-utca-ba helyezett reáliskola, az új üzletvezetési palota és az új állomás épület, továbbá e városrész végleges rendezése csak lendítőleg hatna e környék felvirágzására s jól esik hinned, nem messze jövőben, a most méltatlanul elhanyagolt Orczy-utca barátságos, egészséges táján egy idillikus lakónegyed keletkezne, mely az Orczy-utca körül, közel a forgalomhoz s mégis félrevonva tőle alkotná Arad kertvárosát.

azokat, akiknek jegyük volt . . . Egyszerre mellettem terem egy udvarias ur s nagy titokban megsugja, hogy lenne egy kitűnő földszinti földhelye tíz koronáért . . . el is adja, de ne szóljak senkinek . . . Dehogyan szólok . . . dehogyan szólok. Megveszem a jegyet és boldogan sietek a nézőtér felé, azonban a jegyszedő jegyemet meglátva, gyanúsán végig néz rajtam s kijelenti, hogy ezzel a jeggyel nem mehetek be, mert a jegy tegnapi. Forogni kezdett velem a világ . . . Hiszen ez a Pest valóságos bűnfészek! . . . Hát már nincs igaz ember e földön? . . . Panaszra mentem a rendőrfogalmazóhoz, a színházi titkárhoz, ők hosszasan tanácskoztak. Végre a titkár kijelenti, hogy tekintettel a tekintetbe veendőkre — betéteknek egy pótstékot a második sor mellé a rendes árért, hat koronáért. Mindig ur voltam, ezuttal sem tagadtam meg magamat és leszurván a hat koronát, elhelyezkedtem egy kényelmetlen kis padon, amit nálunk itt Aradon hokkedlinak neveznek. A első felvonás végén, mikor a színház örömmámorban ünnepelte a bucsuzó primadonnát, már annyira fájt a hátam, hogy alig bírtam magammal . . . A színpadra garmadával adogatták föl a drága virágcsokrokat, de leginkább fölkelte a figyelmemet egy igénytelen kis csokor, melybe néhány papírszelet volt dugdosva . . . Eleintén azt hittem, hogy bankó, de látásával tisztán kivettem, a papírszeletre írt következő szöveget, mely így hangzott: „Köszön utalvány — 10 mmázsa valódi porosz köszénről . . . bérmentve szállítja Falschinger Lipót cég szénnagykereskedése hiteles olmozott zsákokban”. Szomszédom, egy kopasz fiatal ember, úgy látszik el volt ragadtatva a kitűnő ötlet fölött . . . torkaszakadtá-

ból ordított, teli marokkal tapsolt . . . de én, aki nagyon izetlennek találtam ezt a viccet, nem állhattam meg, hogy oda ne szóljak tomboló szomszédomnak, hogy nagy hülye lehet, ki ilyen reklámmal dolgozik. Nosza szomszédomnak sem kellett több! . . . Elvörösödött a feje bubjáig . . . Végig néz rajtam s lenézően ennyit mondott: Maga potyajegyűs fráter, fogja be a száját, nem vagyok kíváncsi a véleményére . . . Ha olvasni tudna, úgy tudná azt is, hogy manapság a köszén Budapesten egyenrangú a gyémánttal, vagy a rádiummal . . . kettőnk közül csak maga lehet a hülye! Én persze ezek után szó nélkül nyakon vágtam . . . szerencsétlenségemre éppen ifjabb Falschinger ur volt a szomszédom, a kitűnő ötlet szerzője . . . No de a pofon megtörtént s azt nem lehetett lemosni — csak vérről . . .

A többit elképzeltetik . . . moraj . . . nevetés . . . ordítás . . . ki vele! . . . a rendőrtisztviselő . . . ügyeletes szoba . . . névjegyek . . . segédek . . . párbaj és itt az eredmény . . . No, de végre itthon vagyok az én szerető, jó embereim körében s itt ünneplésesen megesküszöm, hogy soha többé Pestre nem megyek, meg miniszternek sem! . . . Ugy teszek, mint Lueger . . . kikerülöm Pestet, mert érzem, hogy ott leskelődik rám a gonosz végzet . . . talán éppen egy feleség alakjában! . . .

Szép hölgyeim, igaz, hogy megcsontítva, megtörve állok önök előtt, úgy, mint a tékozló fiú — de hiszen férjnek így is jó vagyok . . . Önökhöz folyamodom, szánjanak meg valahára, keressenek számomra egy kis feleséget — örökre hálás leszek érte, a sokat szenvedett Szelet Viki — a még meg nem csontosodott agglégény.

Neptun-alakok.

I. A vízi mama.

A cselédekről.

— Csevegés. —

Irta: Zubor Andor.

Ha reggel újságolvasás után eldngjuk a lapokat, ha a társaság halkabban kezd beszélgetni s ha a házasszony arcára komor felhő ül, egész biztos vagyok a felől, hogy cselédekről van szó. Ha a férjek egy-egy nem sikerült ebéd után boszus arccal mennek a kávéháza, s ott hasonló szenvedő embertársaikkal valami igazán érdekes és aktuális napi problémát akarnak fejtegetni, előhózzák a cselédkérdést. És a mi kedves, jó feleségeink, a helyett, hogy megfogják a főző kanalat és izletes ebéddel várják munkában elfáradt férjeiket és vérszegény gyermekeiket: irodalommal és zenével foglalkoznak és feltalálják a szakácsné rossz főzetjét, a kemény husokat és egyéb élvezhetetlen dolgokat. Már pedig ez sehogy sincs jól.

Kétségtelen, hogy manapság, a mikor általában mindenki arra törekszik, hogy helyzetén javítson, hogy a földi életet a lehető legkellemben töltse el és rokonszenves környezetben élje a napjait: nagyon fontos dolog a cselédkérdés. Nyugodtan merem állítani, hogy a mai viszonyok között csupán egy kategóriát lehet megállapítani a cselédüggyel kapcsolatban, még pedig azokat, a kik a cselédeket és a cselédügyet nem ismerik. Mert azálta, hogy valakinél régen van cseléd szolgálatban, s cselédjével valaki meg van elégedve, nem jelenti azt, hogy az illető ért is a cseléd kérdéshez, vagy a cselédekkel tud bántani. Ő egyik ritka kivétel, a kit a sors anyagi javakkal, jó szívvél és végtelen türelemmel, vagy pedig anyagi javakkal, óriási könnyelmű felfogással és nemtörődomséggel áldott meg s nem bánja, ha a cseléd azt tesz a mit akar éveken és évtizedeken át és ha, mint hü cseléd, idővel ju'almat is kap jótékony alapokból. Ezeket az urakat és hölgyeket nem tartom illetékeseknek a cseléd ügyekbe való beleszólásra, ezeknek a gyermekeire nem vigyáznak házi cselédek, hanem nevelők és nevelőnők, ezek nem törődnek a gazda anyagi javaival, nincs módjuk a háziasszonnyal együtt tevékenykedni a háztartás minden ágában, hanem elvégzik azt a kis munkát, a mire fel vannak fogadva és a fénytűző háztartásban gyakran elő

Áll e jeles szolgálhat mellett olyan szépségéhibá, a miért akármelyik szerény háztartásu háziasszony fűlig pirulna. Ismétlem, hogy a fényűző háztartások, a hol a fényűzéssel járó pazarlás, fényes öltözékek, inyenc ételek és italok, a gondnélküli élet és kénye lem uralkodik: cselédügyben nem vehetők mintának. E háztartások urai és urnői az év nagy részét nem töltik háztartásukban. A tél, a nyár mind máshova viszi a háznépét és a cselédség édes semmittevésében tölti az év nagy részét. Ha pedig az inast és szobaleányt magával viszi az ur pár: ők is szállóban laknak, üdülnek gazdáikkal együtt, s ha haza jönnek, társaiknak elmondják élményeiket, azokban irigységet és elégedetlenséget kelteve. Ezen szolgálószemélyzet fényűző gazdáiól megkapja a viselt ruhát, a vendégektől a gyakori borraivalót, a pompás maradék ételt-italt s valóban mondhatni, hogy jobban élnek, mint gazdáik. Ezeknek az élete, cselekményeik és szokásaik tehát nem irányadó.

A vidéki birtokos osztály cselédsége ismét nem jöhet számításba, mert ezeknek az élete mindenben különbözik a városi cselédétől. Ott igazi gyermeke a cseléd gazdájának. Együtt nő fel egy tanyán, egy udvarban a béresgyerek a gazda gyerekével, tegezük egymást a gyereksorban, együtt sorozzák őket katonának, egyszerre van jó, vagy rossz termése mindkettőjük apjának, egyidőben esnek át a báránymizlőn, s a mikor a gazda szolgálatába áll cselédnek: nem cseléd az, hanem hűséges gondozója a gazdája birtokának, házának és jószágának és igaz örömmel és jóleső meleggel szorít vele a gazda újkor kezét, a mikor a cselédember a köszöntőt elmondja. Így van ez a leányokkal is, és ez a meleg szeretet eredményezi azután azt, hogy az uraságnál cselédként szolgálni tisztesség.

Nézzük most már a városi cselédeket, a kik általában megrövidítik életünket, a kik minden bosszúság okozói s a kik nélkül nincs jaur téma. Nem akarok sem a gazdákat, sem a cselédek védelmére kelni, mert ugyan sok olyan dolgot kellene elmondanom, a mi nem nagyon épületes. Egyet azonban nem hallgathatok el, az pedig az, hogy a mai viszonyok között a legjobb sorsa a cselédnek van. Tessék csak figyelembe venni egy 4—500 korona havi bevétellel rendelkező családot, vajjon a hó végzetével eltehető-e egy koronát is fizetéséből, ha lakását rendesen fűteni, rendben tartani és egyszerűen, de táplálóan étkezni, ezenkívül tisztán ruházkodni is akar. A társadalmi kötelezettségekről, szórakozásokról nem is teszek említést, mert az ilyen jövedelemmel rendelkező embereknél ez erejükön felüli költekezés, — vagy pedig a gyomor, más-más valami rovására megy. Ilyen helyen szolgáló cselédnek megvan a rendes havi fizetése, megvan a rendesen fűtött szobája, élélmé, ruháit mossa-vasalja és a piaci drágaságokról s egyéb nyomasztó dolgokról mit sem tud. Nincs reáutalva olyan társadalmi kötelezettségek teljesítésére, a mi pénzét igénybe veszi, a háztartás körüli dologhoz megvan a munkarubája, megvannak a szabad pihenő napjai, gazdái váltakoztatja, s helyzete nem egynek jobb, mint gazdájáé. Ilyen viszonyok mellett nem szabad meghallani a cselédnek panaszait és nem szabad magasabb bér fizetéssel és kevesebb munkára való hívással a cselédneknek újabb és nagyobb szarvakat felrakni, mert azokkal mickot fognak a földön. Épen ezért csodálkozom, a mikor fémint sták és más idealisták a cseléd kérdést felolvasásokon és irodalmilag tárgyalva oly kijelentéseket tesznek, hogy ha azoknak csak egy kis része is fogékony talajra alál, nem adok egy évet, s egy év múlva a cselédek fognak felolvasásokra járni, az urnők pedig végezhetik a házi munkát. Nemrég olvastam, hogy egy jobb háztartásban a cselédnek delután nincs dolga. Én nem tudom, hogy melyik jó polgári családban nincs delután dolog, de ha nincs dolog, akkor ott vagy gyerek nincs, vagy annyi a cseléd, hogy egyiknek sincs dolga, vagy pedig egyáltalában nem főznek otthon. Arról is olvastam, hogy a cselédneknek pihenő napokra van

szüksége, hetenkint legalább két delutánra. Vajjon a hivatalnok, kereskedő, iparos stb pihenhet hetenkint két delután? Ugy tudom, hogy nem, nem is beszélve rendőrségről, tűzorségról, a kik állandóan robotolnak, s a kiknek soha sincsen pihenőjük.

Azért kedves háziasszonyaim, hagyjuk a cseléd kérdést inkább így, a mint van, a mai, legalább is türehető állapotban és szocialistikus irányu kijelentések helyett, sok türelemmel, a családi élet melegével igyekezzünk cselédeinkkel megértetni, hogy a fizetésért munkát, a szeretetért hűséget és otthonunkban engedelemességet várunk, így legalább elnézzük rengeteg ügyetlenségeiket és határátalan modortalanságukat.

A hamis egy koronás.

— Egy híres gonosztevő elfogatása. —

Egy darab hamis egy koronás nem nagy jelentőséggel bír, akár az anyagi, illetve forgalmi értékére, akár a büntetőjogi következményeire nézve. — Ha jól sikerült, a forgalmi értékben elsüthető, ha rosszul, a forgalomba hozó nyakán marad, vagy esetleg a bíróság elé viszi az embert. De egyik se nagy baj. Az érték kicsi, a büntetés se nagy. S mégis egy darab hamis egy koronás Nemes Nagy Ferencre, a kistelki híres lókörtőre és lópasszus-hamisítóra egyszer nagy bajt hozott.

1904. év december 28-án éjjel Zádori Fekete József kiskunhalasi jómódu gazdának balota-pusztai tanyáján rablók jártak. Lovakat akartak lopni, de a kocsis megriasztotta őket. A hűséges cseléd gazdája vagyonának védelmét drágán fizette meg, mert a rablók megölték.

A rablók közül egyet, Kopár Mihályt (csúfnéven Nebizra Kacsos) hamarosan elfogták. Ez aztán kivallotta, hogy a rablást négyen akarták elkövetni: ő, t. i. Kopár Mihály, Nemes Nagy Ferenc kistelki lókörtő és még két előtte névleg nem ismert egyén. Ezt a két általa ismeretlen embert Nemes Nagy Ferenc hozta, azok az ő cimborái. A nyomozó-levél Nemes Nagy Ferenc és két ismeretlen társa ellen nyomban kiadódott; de azok egy jó ideig kézre nem kerültek, pedig országosan keresték.

A következő év február 2-ik napján csunya, havas szél csapkodott, az emberek, akiknek kint dolguk akadt, sietve végeztek, hogy aztán védett és meleg helyről dacoljanak a zord idővel. Ebben a dermesztő szélben egy 35 év körüli, tagbaszakadt, szegényesen, de tisztán öltözött ember igyekezett védett helyre jutni, hogy fáradt tagjait megpihentesse és egy kis meleg étellel és egy ital borral új erőt szerezzen. Sorsa egy kis külvárosi kocsmába vezette, ahol barátságos melegre, izletes gulyásra és jóízű borocskára talált. Az utja nagyon sietős lehetett, mert a rossz idő dacára hamarosan távozni készült. De ember tervez — kocsmáros végez. Amikor az utas az étel és ital áránban egy koronást az asztalra tett, a kocsmáros az utas nagy bámulatára azt mondja:

— Ez a koronás nem jó.

— Mán hogyne volna jó, — mondja az utas — hiszen Temesváron, az állomáson adták.

— Nem bánom én, ha Rómában kapta is kend, de az hamis, — s azzal odaszól a sötétben gubbasztó kócos hajú cselédnek:

— Bredj csak föl a kapitányságra és hozál egy rendőrt.

A cseléd izibe a külvárosi rendőrségre nyargal és egy-kettőre ott terem a rendnek embere, aki az idegen utast a kapitányságra kíséri és a hamisnak mondott egy koronást a kapitánynak az asztalára teszi.

A kapitány nézi, ide-oda forgatja a hamis koronást s midőn meggyőződött, hogy biz' az hamis, papírost vesz elő és megkérdezi az idegen utast, hogy hát hogy is hívják?

Csiki Jánosnak hívnak; a szegedi tanyákra való vagyok, — mondja a térhelt.

— Van igazolványa, vagy valami írása?

— Nincsen neköm, kéröm alássan, de nem is köll, mert ismernek engemet a mi vidékünkön.

— Elhiszem, de az nekem nem elég.

— Tessék hát hozzánk haza sürgönyözni, majd megtetszik tudni, hogy én böcsületes

embőr vagyok. Ezt a koronást a tömösvári állomáson kaptam. Én biz' megsem néztem s azt sem tudom, hogy jó-e, vagy se.

A külvárosi kapitány hamar végzett vele és a főkapitányságra kísértette.

Amikor a rendőr elem vezette, keserű panasza fakadt, hogy ő nem érti, hogy ebből a kis dologból az urak olyan nagy dolgot csinálnak és hogy ebben a fergeteg időben annyit herce-hurcolják.

— Hja! ez így van — mondom. — Kicsiny dolgokból lesznek sokszor nagy dolgok, s viszont nem egyszer törpülnek el a nagynak látszó dolgok. A kend dolga is Nemes Nagy Ferenc kicsinek látszik, pedig hát a magamáját nagy dolgok nyomják.

Amidőn Csiki Jánosnak igazi nevét kimondtam, összereszt és az imént még szelíd tekintetű ember vad kifejezést öltött s kezei ököltre szorultak.

— Emlékezik-e a balota-pusztai éjszakára? Tudja-e, hogy Kopár Mihály már fogva van és mindent bevallott?

— Nem voltam én tekintetes uram Balota-pusztán soha, azt sem tudom, hol van. Kopár Mihálynak hírét se hallottam. — Aztán miért nevez engemet a tekintetes ur Nemes Nagy Ferencnek? Az én nevem Csiki János.

— Az ám — mondom. — Olyan valódi neve kendnek a Csiki János név, mint a milyen, valódi az a koronás pénz, amivel a gáji kocsmában fizetni akart.

— Hát nem mondom, hogy az a koronás jó, mert látom, hogy az urak rossznak mondják; de a nevem az igaz, mint a milyen igaz, hogy ma csütörtök van.

— Látom már, hogy kend nem akarja elhinni, hogy Nemes Nagy Ferencnek hívják. Nézze meg hát ezt a fotografiát, tán magára ismer benne, s ezzel átadom neki a jól sikerült fényképét.

Amint a kezibe veszi és nézi-nézi, egyszer csak megszólal:

— Verje meg az isten azt a hamis koronást, az buktatott be. Ha az nincs, úgy bottal üthetik a nyomomat.

— Hát jobb ez így, — mondom neki, mert most már legalább a kikindaiak, a honnan lopás és okirathamítás miatt, a fehértemplomiak, ahonnan többrendbeli lopás miatt és a halasiak, ahonnan rablás és emberölés miatt keresik, végre megkapják.

Így került hurokra egy nagy kalibertű lókörtő és marhapasszus-hamisító, aki a szegedi Csillagban két évet, a váci fegyházban 5 évet és a lipótvári fegyházban már 4 évet raboskodott.

Igazra volt! Ha az a hamis egy koronás nincs a birtokában, talán még ma is élvezné a szabadságot.

Green Nándor,
tb. rendőrőrkapitány.

Bohémiaiból.

Ünnep a szerkesztőségben.

I.

(Este hét óra. A „Nemzeti Bútyók” szerkesztőségében lázas munka folyik. A szerkesztő ideges és borotvátlan, mert a feje is alig látszik ki a munkából. Előtte nagy halom kézirat, kefelevonat, amelynek iver most 50—60 korona, de egy hét múlva már kilója hat krajcár.)

A szerkesztő (kiabál): Kedves Rimy ur, ön már megint örültségeket zengett pünkösdi számunkra. Azt írja „A langyos cica” című ódájában, ónagságáról, akit imád, hogy:

„Szivedben édes pillangócska hált, s hátsó zafogad arannyal blombált.”

— Kérem, ez a legaljasabb indiskréció, s csak azért fogom közölni, hogy imádjátanak a férje emiatt párbajra hívja és lelője. Csak így bírok magától megszabadulni.

Rimy: Igenis szerkesztő ur.

A szerkesztő: Elmeget és küldje be a fiatal Réthalommezővölgyit, az ünnepi tárcairól.

Réthalommezővölgyi: Parancsoljon szerkesztő ur,

A szerkesztő: Látja a hajamat, maga kegyetlen mézáros, látja, hogyan áll az égnek (teljesen kopasz fejére mutat) a maga ünnepi tárcája miatt, amelyben mind a hetven szereplő legyilkolja egymást és végül a közös ideáljuk mérget iszik. Hát nem fél kartársaitól, a mézáros legényektől, hogy letaglózzák: tudja, hogy a mézárossegédek most sztrájkolnak és maga beáll sztrájktrónek és lemészárolt öt hasábon keresztül hetven élő lényt? Ezt csak azért adom ki a lapban, hogy a mézáros legényeket magára uszítsam és végezzenek magával. Különben pedig szégyenlem, hogy a lapban megjelenjen. Elkötörődhet.

Réthalommezővölgyi: Szolgálatára szerkesztő ur.

A szerkesztő (kiabál): Izé, azt a Ripy Emődöt taszkolja be.

Ripy Emőd: Méltóztassék szerkesztő ur.

A szerkesztő (felugrik az asztaltól): Ha a szent pünkösdben nem volnánk már, valami borzasztó nagy gorombaságot mondanék magának. Megmondanám, hogy az mégis csak arcátlan disznóság, ahhoz mégis csak pofa kell, hogy rendőri riportert létére így látja el eseményekkel pünkösdi lapunkat. Hát mit hozott ön? Négy rablógyilkosságot, hat vasúti katasztrófát, négy sikkasztást, két mérgezést. Pfüj, fiatal ember, én szégyelnék az ideálmom elé kerülni, ha csak ennyit tudnék produkálni. Nézz meg az özvízvelélt lapokat, hogy azokban hétköznapon több bűnesemény van, mint amennyit maga pünkösdre szállított a lapnak.

Ripy Emőd (könyörögve): De kérem szerkesztő ur, én ártatlan vagyok, nekem szép kilátásaim voltak pünkösdre. Egy hatmillió sikkasztást ígért a „Magyar Általános Uzi r.-t.“ főpénztárosa, de a gazember nem váltotta be az ígérését. Az arad-lippai légvonat mozdonyvezetője is négy vasúti karambolal kecsegtetett, de az is hűtlen lett. Szerkesztő ur, én egy megcsalt lény vagyok.

A szerkesztő (dühösen tombol): Maga egy ártatlan lény, egy lusta fickó, menjen előlem!

(Ripy Emőd kimegy, s mást küld be maga helyett. Ez így megy éjfélig. A szerkesztő szobájából ilyen hangok hallatszanak: „En megszököm innen“ ... „Telefonáljon a nyomdába, mert én felfofozom azt a bandát“ ... „Ne akarjon megörjiteni“ ... „Hisz ez egy kenguru-munka“ ... „Eluszik a lap“ ... „En reggelre levétem a nevemet a lapról“ ... „Nem lehet ezekkel dolgozni, angolosan élnek, nyugodtan, álmosan irnak“ ... „A lap már el is késett“ ... „Ilyen ronda lap még nem jelent meg“ ... „Nekem itt meg kell örülnöm“ ... „Téboly, téboly“ ...)

II.

(... Hajnalodik. A munkának vége, a szerkesztő az összes munkatársakkal lemegy a nyomdába, ahol dübörög a gép és okádja a vas-tag, frissen nyomott lapot.)

A szerkesztő (lassan lapozza a festékszagú újságot. Komor arca egyre vidámabb lesz): Szép ez is szép. Hol van Rimy ur?

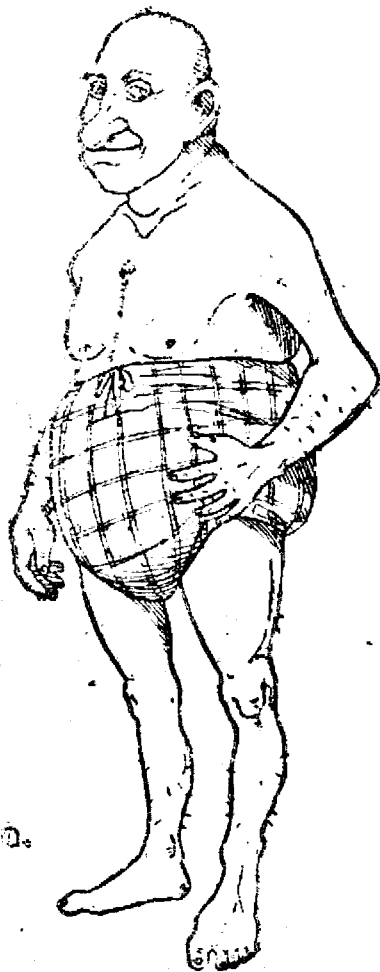
Rimy (remegve): Parancsoljon szerkesztő ur

A szerkesztő: Gratulálok a költeményéhez. Heine óta nemsok ilyen bájos poémát alkottak. De nem hagyhatom szó nélkül a Réthalommezővölgyi kedves tárcáját sem. Fölfogom emeltetni a tárca általányát, fiam. Riportunk is van bőven, talán még tul sok is a bűn a mai lapunkban. Ripy ur megérdemli az elismerést; a „Newyork Herald“ munkatársa álmos lajhár az ön élelmessége mellett. Általában nagyon szépen dolgoztak, de még szebb is lehetett volna a lapunk, ha nem dolgoztak volna olyan örült idegességgel. Máskor több nyugalmat, fiúk. Vegyenek példát rólam és dolgozzanak hidegvérrel. Különben nagyon meg vagyok magukkal elégedve. És annak öröme, hogy ilyen jó lapot csináltak, elviszem magukat vacsorázni.

(Elmennek és reggel nyolcig — vacsoráznak.

Bojár.

Neptun-alakok.

II. A törzsvendég.

Körséta a tenispályákon.

I. Indulás.

Néhány nappal ezelőtt, egy meleg, nyári délutánon, dolgom akadt a Boros Béni-térnek Liget felé eső régióiban. A szerkesztőm küldött valami száraz ügy kinyomozása végett, ami engemet sem és — így gondoltam legalább — a közönséget sem érdekelhetne valami erősen. Elintéztem hát a lehető leggyorsabban és mivel még nem jött el az ideje a redakcióba való bevonulásnak, megálltam egy időre az egyik utcasarkon, hogy szemlét tartsak a járókelők fölött.

A szemletartás váratlanul eredményesen ütött ki. Ugy öt óra körül járhatott az idő és ilyenkor vágja át a Boros Béni-teret Arad fiatalágának színe-java. Fehérruhás, színes ingbluzos leányok panama- vagy zsirardi-kalapos lovagok a tavaszi színek tarka változatában vonultak el a napsugárban izzó aszfalton. Csodálkoznak az ember az ilyen korai sétán, ha nem látná a csipkekezttyüs kezekben tartott tenisz-racketeket, amelyek mindjárt megmagyarázzák a délutáni séta célját.

A nyári Arad természetrajzához tartoznak a Liget tenispályái. Ezeket is érdemes lesz már egyszer megtanulmányozni — gondoltam magamban. Elvégre ezek érdekesebbek a lóteryésztési bizottság üléseinél és a szerkesztőm megbékítésére ezekből is kitelik egy cikk, amelyet ha máskor nem, de egy vaskos ünnepi számban fel lehet találni a közönségnek.

A gondolatot tett követte.

II Egy kis természetrajz.

Nekivágtam a városligetnek. A bejáratnál jutott eszembe, hogy én itt bizony idegen vagyok. Kerestem hát egy ciceronot. Találtam is egy jól felöltözött joghallgató személyében, aki saját állítása szerint az összes tenispályákat, azok lakóit, vendégeit és kulissza- — vagy háló? — titkait térkép és könyv nélkül ismeri. Mikor elmeséltem neki a sétám célját, kijelentette, hogyha a tenispályákat „kiteszem a lapba“, a legrettenetesebb módon el fogok kárhozni.

— Barátom — mondotta jóakarattal — ha nem akarsz itt minden barátira tiz ellenséget szerezni, ne bujj a teniszhalók mögé. Itt a Ligetben van vagy tizennyolc tenispálya, mindegyik pályán átlag van nyolc-tíz rendes játékos. Lehetetlen, hogy a mai züllött teniszviszonyok mellett mind a százhatvan, vagy száznyolcvan teniszszőnek kedvére valót írjal. Minden pálya egy szerényebb klubot alkot, minden csoport kiírja pályájára a „szigorúan zártkörű“ címet és jellegzet és aki oda betételekodik, azt keserves módon „kinézik“. Ha te Mátyás Károlyról azt irnád, hogy több games-t csinál, mint Tucky Nusika, akkor Tucky Nusika és utárvára a közös ellenséged lesz. És vice versa. Ha pedig Csabó Gyuláról azt irnád, hogy csak azért dob laposakat, hogy Mancikát a Sárka örömeire hékliize, — ami pedig aranygázság — kész volna egy újabb világpolitikai bonyodalom. Láthatod tehát, hogy jobb neff nyulni ilyesmihez.

— Először is — válaszoltam — nem olyan fekete az ördög, amilyenre festik. Azután meg olyan fekete is, meg kell kerülni, hogy ne fogjon. Előre tehát a fehér négyszögek hazájába!

E párbeszéd közben már el is érkezünk egy tenispályához.

— Ez a Laczay-pálya — magyarázta a társam. Kitűnő pálya, első osztályu — ahogy az árjegyzékekben mondanák. Dróttal van bekerítve és mesterien felhengerelve. Általában véve itt játszanak a legjobban. Tíz-tizenkétszer is megy egy labda, ami némelyik pályán csak a legnagyobb ünnepek napokon esik meg. Mellette van a ...

— Nem! ne menjünk sorba! Ha mindvégig pályáról külön irnánk, akkor csakugyan baj lehet a dologból. Különben is nézz csak arra a pályára, ott valami érdekes dolog történhetett!

A ciceronem odanézett.

— Semmi különös, csak egy kis összekoccsanak a labdaszedőkkel. Ezek a labdaszedők ugyanis a tenispályák tövisei. Valóságban zsarnokoskodnak a játékoson. Ha nekik nem tetszik valaki, egyszerűen bojkottálják. A legmarxistább módon vannak szervezve és ha kedvük tartja, sztrájkolni is szoktak. Mostan például úgy látom, hogy az a kéklabuzos kisasszony sértette meg méltóságukat ezért nem hajlandók összeszedni a labdákat. A szerpáldás ilyenkor megakad és vagy a fiatal urak kénytelenek a labdák után futkosni, vagy béremeléssel engesztelik ki a megsértett szedőket.

A béke most is hamarosan létrejött. A játék újból megindult és felhangzott a csengő kiáltás:

— Play!

Repülnek a labdák a Liget tiszta levegőjében, kipirult arccal futkosnak lányok, fiúk a labdák után, a közönség pedig leül a pálya szélén levő padra és onnan bírálja a játékot. Néha, ha szépen megy a játék, egy kis izgalommal is néznek a partitio eredménye elé. Számolják a games-eket, sőt fogadnak is, hogy melyik fél nyeri meg a hatos játékot. Az a jó régi szokás, hogy amelyik pár elvesztette a szettet, az megcsókolja, vagy átugorja a hálót, ma már legtöbb pályán kimevet a divatból a legjobbak akkor tartják be, ha az arány 6:0. s az el xilej

III. Egy kis névsor.

A pályákon különben — és ez természetesen a nők viszik a vezérszerepet. Ők ugyan a legrosszabb játékosok, de azért minden megalapozott után ők viszik el a glóriát. Néhány ismertebb mégis akad közöttük. A Reicher lányok Károly Margit, dr. Simon Károlyné, Domokos Ágnes, Steiner Józsefné, Montag Erzsébet, Prigoda Magda, Vajda Olga, Lövy Rózi, Schudler, mind kiállnak még a legjobb férfijátékosok mellett. Pedig az erősebb nem között néhány játékos akad. Az én jogász barátom ezekről elmesélte, egyike a legjobb játékosok. Sok is ezért az irigye és így nem lehetetlen, hogy ő is pártoskodó volt az előbbi névsor elmondásánál.

Legyen ezért rajta a felelősség a névsor hiányaiért, amiknek létezését különben ezennel elismerem és minden beérkező panasz honorálását ígérem. Ha előbb nem — a jövő pünkösdre. (Jelentkezési hely: Aradi Közlöny szerkesztősége, Aesev. palota; bejárat az udvarban. Idő: délután és este.)

Ha már a névsornál tartunk, emlékezzünk meg a *dedkópályákról*. Kettő van ilyen. Az egyikben csak fiúk játszanak. Ez a csoda-pálya, ahol nőket nem lehet látni. Gimnázisták itt az uralkodók: apró hatodgimnázisták. Már a másik pályán egygyel magasabb rangú deák az urak, aminek eredménye azután, hogy ők már nem idegenkednek a nőktől. Ennek a pályának ugyanis állandó női vendégei vannak: a felsőbb leányok.

IV. Piknik a zöldben.

Az aradi tenisz-sport egyik különlegessége: piknik a zöldben. Egy ilyen pikniket így mesélt el nekem ciceronem:

— Egyik tenisztársaság a multkor, úgy látszik, megunta a labdaverés egyhanguságát és elhatározta, hogy valami mulatságot rendez. A női tagok köteleték magukat arra, hogy uzsonnát rögtönöznek, a férfiak pedig arra, hogy a nőktől szállított ételek elpusztításában erélyesen segédkeznek. Egy vasárnap délután meg is volt a piknik. A leányok nagy kosárral karjukon vonultak ki a Ligetbe, ahol már várta őket az éhes ifjak serege. Kendőket terítettek a földre és megkezdődött az uzsonna. Az evésbe azonban, különösen nyáron, hamar belefárad az ember. Inni akartak hát és hozzá mulatni is. Az egyik labdaszedőt elküldték cigányért. Hozott is az egy négytagú sváb cigánybandát, amely modernnél-modernebb ujaradi nótákkal gyönyörködtette az aranyifjuságot. Ez azonban még nem volt elég. Egyik vagyonos teniszező — horribile dictu — pezsgőt hozatott. Így azután érthető, hogy mikor a piknik vezetőivel rakethoz nyultak, mindenki *aut-ra* ütött a labdát.

V. Apró tragédiák.

A teniszpálya apró tragédiái külön fejezetet alkotnak a mindennapi élet ezerféle tüszurásai között. Barátom szivességéből legyen néhány megörökítve a következőkben:

Kellemetlen példák.

1. ha a rakettel nem a labdát, hanem a partner fejét találjuk;
2. ha a labdát éppen az imádott nő arcába vágjuk;
3. ha számolás közben rájövünk arra, hogy ellenfelünk a mi kárunkra tizenöt helyett mindjárt harmincat számol és nem merjük helyreigazítani;
4. ha a teniszgombjai egyszerre leszakadnak
5. ha éppen a legkellemesebb teniszezés közben zuhogni kezd a zápor;
6. ha a labda utáni szaladás közben női partnerünknek lábára hágunk, vagy
7. ha a labdaszedők a hölgyek jelenlétében az utca nyelvén társalognak egymással . . . stb.

VI. Befejezés.

Ilyen és hasonló apró tragédiák dacára vigan telik le az a pár hónap, melyen az időjárás jóvólából kint a Ligetben ütheti a labdát Arad aranyifjusága. Akárki mit mond, szép sport a tenisz, nekem legalább jobban tetszik, mint a nyaktörő football, az unalmas zsurozás, vagy a még unalmasabb harisnya-foltozás. Jól szervirozni, ügyesen adni, még ügyesebben kapni, jól számolni a nyert parthiekat és még jobban számítani egy nyerhető völgyre: a legszebb és leghasznosabb nyári foglalkozás. A Ligetnek hagyományosan vén fái melegegöddessel tekinthetnek le a nagy fehér névszögekben ugráló fiataiságra és ha játék közben egy-egy sziv megtalálja a párját, egy-egy csillogó szempár megbabonázza szomszédját, a vén lombok helyesleleg böjongathatják hozzá a várva-várt igent.

ASSZONYI SZEMMEL.

A pestvidéki törvényszékek mostanában tárgyalt pörök közül legjobban érdekelt a *dánosi ügy*. Ennek a kimenetelét vártam izgatottan, dacára annak, hogy a leg-súlyosabb ítéletet, a kivégzést biztosra vettem.

A többi tán fordulatban gazdagabb, gondolkozó embernek érdekesebb részletekben bővelkedett, de egyik sem tartalmazott az állati kegyetlenség és emberi elvetemültség rettentő cselekedeteiből ilyen rettentő példákat.

Miért kísértem épen ezt az utálatos ügyet ily érdekléssel? — Talán az áldozatok iránt érzett sajnálat fűzte e földerítő munkára figyelmemet? Vagy az emberben élő és veleszületett vérszomj tartott lépést a nyilvánosság előtt lezajlott idegizgató vallomásokkal? Nem tudom.

Szinte megrémeg az ember lelke az iszonytól és borzalomtól, amikor ismétleten olvassa a dánosi rémes éj vérfagyasztó tragédiáját. Egybeolvadva halljuk az áldozatok jajszavát a haldeklő hörgését a merénylők emberi érzésből kivetkőzött diadalordításával. Mindenki fejét csóválva tekint az eseményekre. A hívőben is megrendül az égi igazságszolgáltatásban vetett vak bizalma, mert hol marad itt az Isten örökös szeme, hol van az örök gondviselés, merre rejtőzik az igazságosztó hatalom, melynek gondja van még a legjelentéktlenebb fűszálra is?

Reméltük, hogy a földi igazságszolgáltatás utoléri a bűnösök gaz fejét, kik ártatlanokat fosztottak meg az élettől, raboltak, gyilkoltak, becseltek. És legalább az a megnyugvásunk lesz, hogy megvannak bosszulva áldozatai a kulturállam elhanyagolt fekélyeinek.

Mindnyájan tudjuk, hogy itt az individuumnak csiszolatlan lelkével állunk szemben. Egy önkényes akarattal, melyet nem korlátoz a hit, nem zaboláz az Isten féltelme. Amely önmagából kiindulva érdekszálaival önmagába tér vissza. A vadállat egoizmusa, amely csak a saját és hozzátartozói jóvólátán fáradozik. Amelynek nincs érzése a felebarátja iránt, csak ő és ismét ő. Benne összpontosul minden érzés, szeretet. Kivüle nem létezik emberbarát nincs sajnálat, részvét, szomorúság a más számára.

Egytől irtózik: az akasztófától.

Egyet félt: az életét.

És ime, a földi bírák megajándékozzák őket e legnagyobb kincscsel.

Intelligens embernek nem érték az élet. Az ösztön erejével ragaszkodik a fizikumához, de ha a sorscsapások elviselhetlenül nehezdednek vállaira, nem soká habozik. Végez. Öngyilkos cigányról nem emlékszem, hogy hallottam volna.

A tudósnak legnagyobb kincse a könyve. A fősvénynek a pénze, a szerelmesnek a kedvese, a költőnek az álma, a madárnak a szabadság, a cigánynak az élete.

A legnagyobb büntetés elveszteni a legbecsesebb értéket. Erőszakkal elvenni tőlük a legnagyobb fájdalom.

De a földi igazságszolgáltatás az állhumanizmus nyoszolyájában ringatja magát. Sajnálja kiszorítani abból a fekete testből a még feketébb lelket. Csak kalitba zárja, megnyirbálja a szabadságvágyát, mint a vadruca szárnyát. De kinő a

toll, újból eljő az idő, amikor a rabságból kiröpülhet. El, messzire, a régi hazába, a vadregényes életmódba, s hápoghat toraka szakadtából, kiirthatatlan naturája szerint.

Mert a cigány-ügy? — Na igen, még néhány gyóni és dánosi esetnek kell közbejönni, míg eszébe jut majd valakinek a nagytakarítás. A borzalom és rémület vesztett nagyságából, elveszett a félelem a szivekből, egy kis fájdalom maradt meg csupán, amelyet szemfedőként borítanak az áldozatok emlékére. A jó szándék padig, amelyben a félbemaradás gyöngyszeme pergett, apad, oszlik, párolog . . .

Tekintetes Igazságszolgáltatás! Még néhány szót . . . Jól van, védjed a cigányokat, s ha a mostani borzasztó esetből kifolyólag nem is állítottál elrettentő példát a többieknek, ne feledkezz meg a szegény utszéli csárdásokról sem!

Pröhászkané Tausch E vira.

Arad nyári szórakozása.

Írta: Horovitz Gusztáv.

Mond meg kik a barátaid, s megmondom ki vagy. Ezt a közmondást úgy is lehet variálni: Mond meg, mint szórakoznak nálatok az emberek és megmondom, milyen város vagytok.

Ha valaki ezt a kérdést intézi az aradihoz, úgy a válasz habozó és végül semmitmondó lesz. Aradnak nincs intellektuális élete. Valami keleti nemtörődömség jellemzi ennek a városnak közönségét. A sablonok emberi vagyunk, akik szinte irtóznak minden emóciótól. Ugy van jól minden, ahogy van. Életmódunk bizonyos szabályok szerint egyhangú következeteséget árul el és szinte idegenkedünk minden újtól. Így vagyunk szórakozásainkban is.

Ha valakinek eszébe jutna Aradon valami új ötlettel felfrissíteni az unalomig ismert nyári szórakozási programot, azt gunyolódva kacagnák ki és a legenyhébb bírálat így szólna: „látszik, hogy nincs jobb dolga.”

Pedig abban mindannyian egyetértünk, hogy a kultúrembernek, — már pedig büszkén sorozzuk magunkat ehhez a fajtához — épp olyan életszükséglete a szellemi táplálék, mint akár a legnélkülözhetetlenebb életfentartó ténykedés. Próbálja meg valaki 1908-ban minden nyomtatott betűt távol tartani magától, zárkózzék el hermetice minden olyan forrástól, melyből a szellemi életnek valamely megnyilvánulása mozog; ha ezt megteszi, rövid időn belül az örültek házába kerül. Vagy említsünk egy másik szélsőséget. Hova jutna az ember, ha nap-nap után kizárólag a János vitéz kerülne előadásra a színházban. Ugyan oda, ahova az előbb említett esetben, szóval, a bolondok házába.

Pedig tessék elhinni, Arad szellemi élete, különösen nyáron, nem sokban különbözik egy sorozatos János vitéz előadástól. Nincs benne változatosság. Pedig, ha friss ötletekkel, nívós újításokkal kelténék fel a közönség érdeklődését a szórakozások iránt, ha nem is rögtön, de rövidesen intenzív élet fejlődnek ki.

Vegyük sorra a publikum rendelkezésére álló nyári szórakozásokat. Mialatt a színházi előadások szünetelnek, az állandó jellegű Uránia-színházon kívül, egyetlen orfeum nyújt szórakozást.

Az orfeumoknak nem vagyok rajongója, mert sem művészetet, sem pedig a modern izlésnek megfelelő szellemi nívót nem látom bennük. Csakis a vidéken, vagy a legjobb esetben a fővárosi huszadrangu kávéházakban burjánozhat az izléstelenségnek ez a végtelen számárbogánccs-rengetege, amit ezek az orfeumok szinre

Az aradi cigánytelep.

*
Látogatás a telepen. — A cigánybíró, mint biztosítási ügynök. — A bíró hatalma. — A vak szabadsághős regéli. — Az aradi cigányok Dánosról.

A kultura felé . . .

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

A pestvidéki törvényszék előtt lefolyt izgalmas dánosi bűnpör tárgyalása közben rengeteg betűmennyiség halmozódott össze annak bizonyítására, hogy az ugynevezett tizenkettedik órának hatvanadik percére fordul a nagymutató s ha az összes erre „hivatottak” nem akarnák meghallani az óra ütését s a cigány-ügyet, kérdést — vagy nevezzük bárminek — nem rendezik tüzzel-vizzel, ágyugolyóval és akasztófával és ehhez hasonló emberboldogító, államot konszolidáló eszközökkel, akkor . . . Nos akkor az óramutató a tizenharmadik óra közepén is tul jár és a cigány ügyet szépen és rendesen agyonnyomják azok a métermázsákra menő betűk.

Szegény országos cigánybiztos, akinek minden füstös szemü és kócos haju more helyett alaposan fáj a feje ott fent a miniszteriumban, bizonyára hálát ad a gondviselésnek, hogy a főtárgyalás véget ért a tisztelt közvélemény a cigánykérdést kezdi elfelejteni s ő ráér a legközelebbi dánosi esetig gondolkodni a fölött, vajjon tényleg olyan nehéz probléma-e a kóbor bandák fékentartása, mint amilyenek a pesti tárgyaló teremben izzadó hölgyek mondják, vagy pedig csak ötlet kell hozzá és Lakatos Kácsiból néhány nap alatt olyan Grätchen kisasszony válik, a ki a selyem függönyös és parkettes teremben mint Budapest kedvence már bizonyára a boszont is járja s bontolja, butonja egyaránt fényes és kifogástalan. Talán egy pár meleg fürdő, egy jó adag párisi parfüm és a cigánykérdés a dánosi csárdától a törvényszék tárgyaló termén át a legszebben berendezett fővárosi palotában nyeri befejezését, megoldását.

Ime, ha a társadalom közeledik az állati életet élő, vadlelkű emberek felé, a kóbor cigány az orrfacsaró rongyait azonnal lioni selyemmel cseréli fel. Talán van is ebben igazság.

Látogatás a cigánytelepen.

Az a fele a mordataknak igaz, szent igaz, hogy a magyar államnak és társadalmának kell a cigányokat felkeresnie. Példa reá az aradi cigánytelep. Ez a mintaszerű és ennek a nagy alföldi városnak kereteibe teljesen beilleszkedett városrész például szolgálhat a megoldhatatlannak látszó problémával foglalkozó köröknek és az alábbi sorok célja, hogy tárgyilagosságot leírásban mutassa be, mivé válik a kóbor, ha okosan, természetesen és emberséggel segítik elő vad ösztöneinek megengesülését, lehülését.

Azt hisszük, hogy az aradi telep ismerete nélkül Magyarországon est a kérdést még tanulmányozni sem lehet. Azért az Aradi Közlöny vállalta a feladatot, hogy szolgáltatot tegyen ennek a több évtizedes multra visszatekintő és rendkívül érdekes városrésznek és lakóinak ismertetése révén, az egész országot foglalkoztató ügynek.

A cigánytelep, mely ilyenkor a munka idején, mintha csendes falusi réss lenne, hangta-

lan és kihal, Arad északnyugati részén terül el és természetesen, hogy közel a téglaverőközör. Huszonöt esztendeje laknak itt a Koszoru-utca és Vágóhid-utca által határolt földterületen, a hol Heim Domokos, Arad néhai polgármestere jelölt ki a Maros kiöntése által sokszor földönfutókká vált oláh cigányok részére házhelyeket. A telkeket ingyen engedte át nekik a város, csak az ural jog elismerése címén fizetnek évente kezdetől fogva egész a mai napig is egy pengő forintot a város pénztárába. Az állandó letelepülés előtt az alsó temető mellett elhuzódó területen laktak, folytonos rettevésben élve a szeszélyes folyó kiöntéséi miatt.

Ami őket idekötötte a városhoz, ami leszoktatta a kóborlásról, a lopásról, rablásról az aradi cigányokat, az a város vezetőségének okos sága volt. A cigánytermészetnek legjobban megfelelő bánásmódban részesítették őket. Teljes szabadságot biztosított számukra s a rendet az alapot adta meg, hogy fenntartását reájok hagyta. A cigánybíró, amely tisztség a rendőrség fejlesztése előtt fizetéses állás volt, mint a telep felelős rendőrhatalósága gondoskodott arról, hogy a sátoraija megérjen a maga börténben s abból éljen, amit munkával keres. Arad híres téglaverő telepén adtak kenyeret, a lókupeckedés egy kis zsirra valót, az asszony nagyon gyorsan tanulta meg a kofálkodást s amlóta a ségai iskola is megnyitott s ott Lantos Miksa tanítóban valóssággal gondviselőjükre, önzetlen jóakaró barátjukra táltak a pártfogásra érdemes cigányok, azóta már mesterséget is hajlandók tanulni. Így a vaggongyárban jelenleg hat cigánygyermek van elhelyezve.

Munkatársunk előtt elpanaszkodtak a cigányok afelett, hogy az aradi iparosok előítélettel vannak gyermekeik iránt, pedig minden cigánygyermek jár iskolába, tud írni, olvasni és szívesen akar mesterember lenni. Az akadály abban van, hogy a cigányszülő csak úgy adja inasnak a fiát, ha a természetben ellátás helyett fizetést kap. Az apa nyáron téglát ver, vagy fuvarozik, télen pedig fát vág s azt akarja, hogyha már semmi keresete sincs, akkor a gyerek pénzén kosztoljon a család.

Egyik család suszterhoz adta a fiút s két hét múlva azzal jött haza, hogy gazdája elbocsájtotta, mert kartársai azt mondták neki, pénzért magyar gyereket is kap.

A cigánytelepre, aki régóta nem járt künn, az reá sem ismer. A régi vityillók, nád és ezaimafedelű házak eltűnnek. A 157 házhelyen ma már nagyjából részben újonnan épült, feltűnően tiszta, cserépfedeles ház emelkedik, melynek fala hófehérre van mesztelve, a frontja lilaszínű vonalakkal, köröcikk alakuló díszítésekkel tarkítva. Jellemző ez a lila szín. A konyhák és igen sok helyütt a pedáns tisztságu szobák tarkára festett falainak alapszíne a lila, melyben arany és ezüstsínű minták tarkállanak. A konyhában rendkívül sok cserép edény, a magyar gazdasszonyoknak is büszkesége, a szobákban elég gyakran dagadó, hófehér áthuzatos párnák, melyeknek sikkolése mind az asszony készletmánya.

A mostani bírót András Mihálynak hívják. Családnevük még ma sincs a telepeseeknek. Valameunyt Lingurárnak hívják. Ez a bíró, aki szorgalomban mintaképe a népének, legutóbb azt a parancsot adta ki, hogy rövid idő alatt mindenki hozza rendbe a házát, építse fel, tatarozza ki, mert a tavasszal megkezdődik az ipari munkaházak építése és nem akar a magyarok előtt szégyent vallani. Ez az új település előreláthatólag óriási hatással lesz a cigányokra, akik belesznek ékelve az új házrok közé.

A házakat maguk építik. Or verik hozzá a téglát, faragják a fát és segítkeznek egymásnak. Rendkívül szolidarisak maguk között. Jószívűk, de csak egymás irányában. Ünnepekre a tehetősebb a szegénynek ételt küld. Azonban az agg szülők iránti tisztelet nem él bennök. Az öreg munkaképtelen cigány is koldulni vénytelen.

Az Aradi Közlöny annak idején megírta, hogy körülbelül hatvanöt vadházasságban élő házaspár törvényes házasságot kötött és az egész aradi társadalom segítette őket ebben. Az ősszel, a téglaverés befejeztével, huszonöt pár fog házasságra lépni. Ma már ők maguk keresik fel a ségai iskolában a tanítót s kérik, hogy szerezze be a szükséges okmányokat.

A telepen cigányboltos van, aki kocszmát és szatócsüzletet tart. Jómódu ember, akinek istállójában négy ló áll. Dícskedve mondotta, hogy a cigányok adósságaikat pontosan fizetik. Vasárnap délután megtöltik a kocszmát, saját zenekaruk mellett mulatnak és ha fel is ünnekelnek a garatra, a bíró megjelenése elégséges, hogy a hangos szó elnémuljon. Verekedés, késelés évek óta nem fordult elő. Lopásra nem emlékeznek, noha az azelőtti éjjeli őrzáratok megszűntek.

Jellemző, hogy a buzsáki pusztáról nemrég ellopott tíz hizónak tolvaját nem is kereste a cigánytelep lakói között a rendőrség s midőn az emlékező csálal erdei őngyilkosságot bejelentő három cigányt Greén főkapitány elé vezették, azonnal szabadságra helyezte őket, mert tudta, hogy az aradi cigányok gyilkosságra képtelenek.

Hogy élnek az aradi cigányok.

Az életmódjuk szegényes. Keveset keresnek és roppant nehéz munkát végeznek. Naponta ezer vályogot vetnek ki s ezért ma, a javult munkabérek mellett kapnak három koronát. Azonban a vályogvető telepek lassankint mindenütt megszűnnek, mert a vályoggal való építkezés idejét multa. Félnék is, hogy rövid időn belül nem lesz munkájuk s el kell pusztulniok, ha gyermekeiket az iparosok nem fogadják be tanulóul. Messze vidékre járnak dolgozni. Husvét után mennek el s késő ősszel térnek haza. A házbán csak az asszony marad, aki aradi családokhoz viszi naponta a zöldséget. A fuvaros kupeckodik. Rendkívül vallásosak. Valameunyt görög katolikus. Szentkép nem sok van a lakásuk falán, de a bíró szobájában örök mécses ég állandóan. A bíró különben a Fonciére biztosító társaság ügynöke.

Nappal a ház kómánya sohasem füstöl. A cigányok ugyanis csak este esznek főtt ételt, a gyermekeket télen a ségai iskola látta el meleg ebéddel. A felnőttek írni, olvasni nem tudnak. A bíró is csak a nevét tudja leírni, de az utca porában heverő gyermek kezéből nem hiányzik az olvasókönyv. A télen azonban már lesz tanfolyam, ahol a felnőttek megtanulják az írást és olvasást. Ezt ők maguk kérték s egy Kovács János nevű cigány legény, aki Erdélyből származott ide, elment a tanítóhoz s kérte, adjon neki könyvet, ő abból megtanul önmaga írni és olvasni. Meg is tanult egy kevéssé.

A leányozkottetés még mindig divék köztük s tizenéves korában már férjhez adják a leányt, akinek eltartásáról a szülő nem tud szegénysége miatt gondoskodni. A legény ha bevonul a katonasághoz, feleségét elviszi a maga szülőhöz, akik három esztendőig eltartják a menyüket gyermekeivel együtt. Ezeket a kiskorú házasságokat belügyminiszeri engedéllyel kellene házasságra léptetni.

A mai telepen több építkezést már nem

engedélyeznek, mert annak határvonalán túl az ipari munkásházák fognak épülni. Ha szükség lesz új házra, akkor a telep mögött a *Ladik* és *Dániel* puszták előtt jelöljük ki a ház helyet. A telepen minden utcát *Vajda* utcának neveznek s a forró nyári nap alkalmával minden ház előtti tér gondosan megvan öntözve.

Az idegennel szívesen állanak szóba és tisztességtudók. Előszóképen mutatták meg lakásukat munkatársunknak, aki Lantos szíveskalauzolásával járta végig a telepet. Bámulatos, hogy mennyire ragaszkodnak ehhez az emberhez, aki miatt a télen egy kocsi lovasul a Marosba akartak dönteni. A kocsi ugyanis felvágta a gyalogjárót s a nagy sárban megnehezült emiatt a közlekedés.

A bíró leintette a hevesvérűeket s rájuk parancsolt, hogy javítsák ki az utat, ami azonnal meg is történt.

Egy ember kivételével mindenki tökéletesen beszél a magyar nyelvet a telepen. Anyanyelvük a román, a gyermekek azonban állandóan magyarul beszélnek. Szokásaik sokban hasonlítanak a románokéhoz. Jókedvüknek megnyilatkozása, a tánc, ugyanaz, mint a románoké. A dallama, a lejtése, mely nem felel meg ugyan a cigánytemperamentumnak, annyiváltozáson ment át, hogy még vadabb, még szilajabb, de nem is olyan egyhangu, mint az eredetije.

A vak Nucu meséi.

Az a nyolcvanhatéves aggastyán, aki magyarul nem beszél, a telep eleven krónikája. A vak *Nucu* nak hívják, még régi divatu, ugyszólván a földbe épült zsupszalmával fedett házában lakik. Vasárnap köréje szoktak gyűlekezni s ilyenkor a semmiségbe bámulónak szemelt előnti a köny. Ő maga van ugyanis legjobban meg hatva a történetei tárgyától. És ez a magyarul nem tudó vén cigány nem mesél másról, mint a negyvennyolcas időkről. Az öreg személyesen beszélt Kossuthról. Egy osztrák bárónak volt tisztí inasa; a báró, mint kapitány szolgált egy Temesvárott állomásozó császári ezredben. Az öreg megszökött az osztrák ármádiából s Cegléden volt, mikor Kossuth a népet harcra szólította fel. Személyesen jelentkezett *Kossuthnál*, végig is küzdötte a szabadságharcot, a lábán meg is sérült. Valamelyik csatában puskagolyót kapott. Most öreg felesége keresetéből él, aki kofálkodik. Fogalma sem volt arról, hogy az agghonvédek egy kis nyomoruságos segélyben részesülnek a „*hálás háza*” részéről. Nem is akar már érte folyamodni. Napjai meg vannak számlálva s mire visszajönne az Instancia, talán csak a fejvánkosa alá tehetné. Egy kis dohányra való szívesen fogad el a fajtájabelitől.

Vélemény a dánosi büntégről.

A dánosi eset minden egyes fázisát lázas kíváncsisággal kísérték az aradi cigányok. Mikor a véres gyilkosságnak a híre elhatolt körszélük, nyomban elítélték fajrokonalkat. A meggyőződés ősrinte hangján mondták, hogy az ítélet enyhe, fel kellett volna akasztani a gyilkosokat, ha embert öltek.

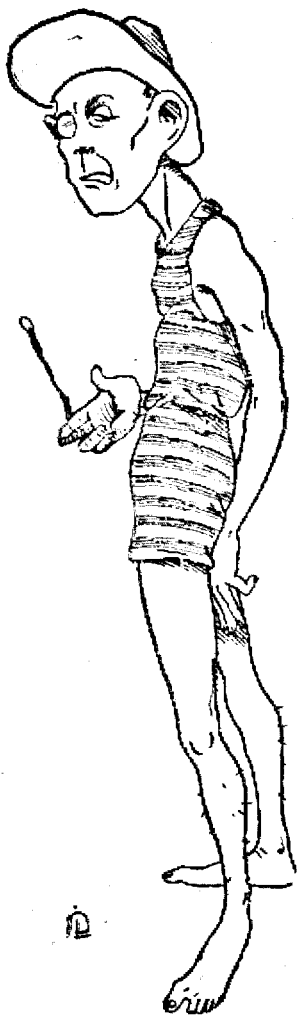
Egy Lukács nevű fuvaros, aki munka hiányában éppen otthon itatta a lovát s akivel a dánosi rablógyilkosságról beszélt munkatársunk, a legjózanabb ítélőképességre valló szavakkal így szólott:

— Tessék elhinni, hogy ha azok is úgy élnének mint mi, akkor Dános sohase lett volna. Mért nem tesznek velük valamit. A csendérpuskával jóllakni nem lehet. Én is próbáltam. Mióta azonban Aradon lakom, ha nincs fuvar, van zöldség. Az a baj, hogy ma a tarkarmány drágább, mint a káposzta. El kell adni ezt a gabót s az árért kifizetem az aszekurát.

Ha minden kóbor cigány tűzbiztosítást fog fizetni, akkor az ország is biztosítva lesz arról, hogy a dánosi csárdában a láng nem csap fel az ég felé, hanem boszút kér a nép fékezhetetlennek látszó ellenségei fejére.

Hogy nem fékezhetetlenek, ime bizonyosságra az aradi cigánytelep.

Neptun-alakok.

V. A. dizi-dandi.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az „Aradi Athl. Klub” választmányi ülése. Tegnap délután 6 órakor tartotta rendes választmányi ülését az AAK. Szathmári János elnök elnöklété alatt Török Gábor németi sporttelepen. — A kedvező pénztári és titkári jelentések után tárgyalatott a júniusi sportprogram mely szerint 8-an Budapest Ferencvárossal football mérkőzés lesz. 14-én egy a tagok, mint a Klub növendékeinek házi versenye, 18-án Urnapján délmagyarországi athl. viadal Aradon. 21-én klubközi mérkőzés Temesvárott és bajnoki verseny Budapesten, 29-én Péter és Pál napján délmagyarországi verseny Temesvárott. Június 5-én délmagyarországi verseny Szegeden. Több igen fontos ügy letárgyalása után a klub tagjai sorába ittattak: Alodiatoris Károly máv. mérnök, Dima Emil máv. mérnök, Sebestyén Imre máv. mérnök, Avarffy Géza birtokos, Kristyó Sándor kereskedő, Zakariás Jenő gazdász, Grallert Rezső kereskedő, Inkei Ödön jószágigazg. hiv., Banovits László máv. titkár, Isztray Géza acsev. ellenőr, Korály Géza máv. ell., Valerian László bankhiv., Szigety Jenő műegy. hallg., Kovács Jerő vegyész. Szathmári Kálmán főisk. hallg., Zimmermann József máv. tisztviselő, Milesits Béla acsev. hiv. Naecht Viktor kereskedő, Fritz Ferenc vaggongyári főpénzt., Láng Ferenc veréglős, Kubár Ernő városi tisztv., Farkas Károly bankhiv., Farkas Győző dr. joggyakornok, Jakabffy Emil bankhiv., König Lajos joghallg., Eichler György máv. mérnök, Tarjány Lajos és Jozst József benoldgyári tisztv.

(*) Az Aradvármegyei Gazdasági Egyesület június 12-én délelőtt fel 10 órakor Aradon az egyesületi székben tanácsstermben 11-ik igazgató választmányi gyűlést tart, amelynek tárgysorozatából kiemelendő Arad város közigazg. bizottságának átirata, amely egy gazdasági ismétlő iskolának Aradon leendő felállítására vonatkozik s Aradvármegye közigazg. bizottságának átirata a vármegye területén felállítandó gazdasági ismétlő iskolák tárgyában.

Az aradi iparoskongresszus.

A vendégek megérkezése.

A végleges program.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

Ma délután kezdődött meg az a három napig tartó tanácskozás, amelyet a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének vándorgyűlésén a magyar iparosság elítje fog a nyugodt ipari termelés és a társadalmi béke érdekében folytatni. Közel négy száz iparos jött le Aradra, hogy résztvegyen abban a munkában, amely a magyar ipar és főleg a kisipar megújodása, életerőssé tétele érdekében folyik. Az az éles és elkeseredett harc, amelyet a Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége sikeresen vívott és viv ma is a szocialista szakszervezetek ellen, felébresztette indolenciájukból a többi magyar iparosokat is. A szervezetségben rejlő hatalmas erő megnyilvánulása a többi szakmák munkaadóit is szervezkedésre serkentette. Ennek az akciónak országossá tétele az a főfeladat, amelyet az építőiparosok országos vándorgyűlése maga elé tűzött. Ezen kívül az ország iparosságát érdeklő ügyek egész halmaza kerül a holnapi napon tárgyalás alá.

A kongresszus előkészületeiről s megkezdéséről részletes tudósításunk a következő:

A vendégek megérkezése.

A vendégek legnagyobb része már a mai nap folyamán megérkezett Aradra. A vándorgyűlés vezetője, *Kausz Gyula* az országos iparegyesület kiküldöttjével, *Thék* Endrével érkezett. A Magyar Építőmesterek Egyesületét *Kunfalvy* Nándor elnök képviseli. Rajtuk kívül a fővárosi ipartestületek nagy része is képviselteti magát a kongresszuson. Ma érkeztek meg Aradra a M. É. O. Sz. szövetség tanácsának tagjai is.

Kossuth-Ferenc kereskedelmi miniszter képviseletében *Papp* Andor miniszteri osztálytanácsos érkezett meg ma a kongresszusra.

A vasutnál az aradi szövetség fogadó és elszállásoló bizottsága várta a vendégeket, akiknek elszállásolása példás rendben és gyorsasággal folyt le. A délután négy órakor érkezett szövetség tanácsai tagok elszállásolása után a tanács tagok a kereskedelmi és iparkamara disztermébe vonultak, ahol a szövetség tanács letárgyalta a vándorgyűlés elé kerülő javaslatokat és indítványokat.

A vendégek tiszteletére ma este a Központi Szállodában társas vacsora volt, melyen *Reisinger* Ferenc a miniszter képviselőjét, *Papp* Andor a szövetséget, *Lészai* Ottó *Kausz* Gyulát, a Méosz. elnökét köszöntötte fel. Beszéltek még *Farkas* Elek, *Raszab* Géza, *Kiss* J. Jenő és *Fónagy* István.

A vándorgyűlés.

A legutóbbi megállapodások szerint a vándorgyűlés programja a következőképp alakul:

Június 7-én, vasárnap délelőtt: reggel 9 órakor a vándorgyűlés kezdete a városháza disztermében. A vándorgyűlés tárgysorozata a következő:

1. Alakulás, üdvözlések.
2. A munkaadók, valamint a munkások gazdasági szervezkedésének ügye az ipartörvény-reform kapcsán. Előadó *Reisinger* Ferenc dr., az aradi szövetség ügyésze.
3. Az iparosság parlamenti képviselete.

Előadó *ifj. Krémer József*, a temesvári szövetség elnöke.

4. A balesetbiztosítási ügy. Előadó *Farhas Elek*, a M. E. O. Sz. főtitkára.

5. A munkaadó-szervezetek létesítése. Előadó *Kassab Géza*, az aradi szövetség ügyvezető-titkára.

6. A kartellek és a szövetségek közti viszony. Előadó *Székely Zsigmond* mérnök, a budapesti betonos-szövetség tagja.

7. Állásfoglalás a munkások május elsejei munkaszünetelése tárgyában. Előadó *Gunszt József*, a budapesti építőmesterek ipartestületének főjegyzője.

8. A tisztességtelen verseny kérdése a szövetségi eljárásban. Előadók *Ligetfi Béla*, a szegedi munkaadó-szövetség építőipari csoportjának elnöke és *Schillinger Zsigmond*, a budapesti betonos-szövetség tagja.

9. Az állam támogatása a gazdasági és az ipari munkaadó-szövetségekkel szemben. Előadó *Kassab Géza*, az aradi építőiparosok szövetségének ügyvezető-titkára.

10. Az iparosok nyugdíjügye az ipartörvény revíziójával kapcsolatban. Előadó *Edvi Illés László*, a M. E. O. Sz. titkára.

11. A szövetségektől beérkezett indítványok tárgyalása.

A gyűlés alatt a vendégek részére adandó felvilágosítások és tájékoztatás céljából *állandó bizottság* működik a városháza dísztermének előszobájában.

A gyűlés déli fél egy óraker félbeszakítatik.

A vándorgyűlés megnyitása után a város nevében *Vajassy Lajos* polgármester fogja a kongresszust üdvözölni. A városon kívül képviseltetik magukat: a vármegye, a kereskedelmi és iparkamara, az Aradvármegyei gazdasági egyesület, az *Acsev.*, az összes aradi iparvállalatok és pénzintézetek, valamint az összes kereskedelmi és ipari testületek. Jelen lesznek a gyűlésen: *Barabás Béla*, *Nagy Emil*, s az Aradon lakó orsz. képviselők nagyrésze a kereskedelmi és földművelésügyi miniszteriumok kiküldöttjei, stb stb.

A vándorgyűlés félbeszakítása után fél egy óraker az aradi vártanúk szobrának megkoszorúzása következik a vándorgyűlés tagjai által. A beszédet a budapesti központ megbízottja tartja.

Déli fél kettő ór *díszbéd* a Fehér Kereszt szálló teli kertjében. Egy téri ék ára 4 korona. Ebéd után a szabadságharcú erőklyék országos muzsümának megtekintése. A vendégek kalauzolását *Szöllőssy István* tanár voit szives magára vállalni.

Délután négy és fél óraker a vándorgyűlés tagjai *Virág Lajos* városi főmérnök vezetésével a városi autóbuzon és kocsixon a kontinensan egyedül álló *Shone rendszerű csatorna* megtekintésére indulnak.

Hat óraker a *garden party a Magyar Benoidgás R. T.* kertjében, ahol a részvény-társaság vendégül látja a vándorgyűlés tagjait s bemutatja nekik a gyártelepet.

Este nyolc óraker társasvacsora lesz a városligeti vendéglőben.

Június 8 án, hétfőn: délelőtt 9 óraker a vándorgyűlés folytatása és befejezése. Délben társasbéd. Délután egyes aradi gyártelepek meglátogatása; más csoportok az aradi vár kazamatáit s a vártanúk kivégzési helyét s Arad egyéb nevezetességeit látogatják meg.

Az Arad-hegylátra kirándulni szándékozók egy korona részvételi díjért az Arad hegyaljai motoros vasút külön vonatján kirándulhatnak Gyorokra. A külön vonat csak kelio számu je lentkezés esetén indul.

A rendezői teendőket külön bizottság látja el. A bizottság *Reinhart Gyula* vezetése alatt áll s tagjai a következők: *Czeller István*, *ifj. Czeller István*, *Frick József*, *Balogh Dávid*, *Kohn József*, *Glick József*, *Stoll Béla*, *Szántay Lajos*, *Schäffer Rikárd*, *Probst Mihály*. Az aradi ipartestület annak agilis elnöke, *Steigerwald Alajos* képviseli a nagygyűlésen.

A rendező bizottság ezuton is közlirré

teszi, hogy mindazok, akik a banketen részt akarnak venni, a kongresszus tanácskozásai alatt a városházi díszterem előszobájában ki-válthatják banketjegyüket.

A Salacz-park örömei.

A Salacz-parkban mennyi szép
És mennyi üde báj!
Itt él valahány francia
És mind a svájci fráj.
A karján mind a karesu bonn
Egy gyermeket vezet,
És hallgatja a tér-zenét,
A katona-rezet.
Ott találkoznak délután
S kísértálnak a gátra
És vissza a padok közé:
Lipót meg az Agáta.

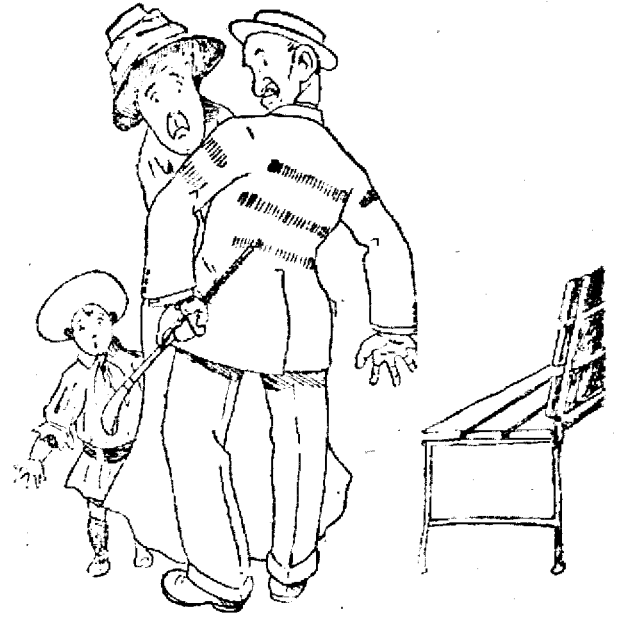

Agáta tul van a huszon,
Lipót meg nőtelen.
Ám a boldogság nyáron is
Ritkán felhőtelen:
A szerelemről zengenek
Szivükben a hurok,
S a locsoló viz hirtelen
Nyakuk közé csurog.
Semmi sem olyan bizonyos,
Mint ezután a nátha,
Emlékezik e napra majd
Lipót is, meg Agáta!

S mikor, hosszú séta után
Már mind elfáradott,
Oly hívogatón intenek
Alkonytájt a padok.
Nem vették észre a papírt

Es ebben mennyi gyász:
Egy uj zakót sirat az el:
Hogy „Festve van! Vigyázz!”
Olyan, akár egy zebra-bőr
Mindkettejüknek háta.
Mennyit szenved egy nyáron át
Lipót, s szegény Agáta!

Az ördög mint tanu.

Boszorkányhistoria az aradi törvényszéken.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

A múlt év november 3. napján *Peti Tódor* szabadhegyi (aradmegyei) földműves, mikor este a munkából hazatért, szomorú tapasztalatokra jutott. Mialatt ugyanis ő távol volt lakásától, egy ismeretlen tettes elloptott onnan néhány korona készpénzt, egy pár női harisnyát, szoknyát, két vég vásznat, csipkékét és más efféle holmit, melyek felesége tulajdonai voltak.

Néhány napig hasztalan kutatót: *Peti* az elloptott dolgok után. Már szinte belenyugodott azok elvesztésébe, mikor egyszer megjelent a lakásán özvegy *Matei Vasziléné*. Beszélgetés közben a földműves elmesélte neki károsodását, mire az öreg asszony, akit a falu ezermesterének tartanak, így szólt hozzá:

— Ha ad nekem izt koronát, én előkerítem a lopott holmikat!

Peti Tódor sokalkta ezt az összeget. Alkudozni kezdtek, míg végre négy koronánál megkötötték az üzletet. *Matei* másnap délutánra ígérte a holmik előteremtését. Meg is jelent másnap *Petinél* és kijelentette neki, hogy éjjel beszélt a jó szellemmel, aki egy ördögöt elküld az elloptott jószágokért és azt elhossa. Bevezette *Mateit* egyik szobába és így szólt:

— Most várjunk itt egy fertály órát, akkorra az ördög megkeríti a holmit és leteszi a konyhába.

Peti leült, hogy kivárja a negyedórát. Ezalatt hallotta, amint valaki a konyhában jár. Ki is akart menni, de *Matei* visszahívta.

— Az ördög jár kint! Nem szabad zavaral — mondotta — mert bajt csinál.

Mikor a negyedóra elmúlt, kimentek a konyhába és a pénz kivételével csakugyan ott találták a lopott jószágokat. *Peti* azonban ekkor gyanut fogott és kijelentette, hogy nem fizeti ki a megalkudott négy koronát, mert azt hiszi, hogy *Matei* lopta el és tette vissza a holmikat. *Matei* követelte a díjat és mikor azt a földműves mégsem akarta megfizetni, feljelen-tette *Petit*.

Igy az ügy a bíróság elé került. A földműves itt azt vallotta, hogy azért nem fizette meg *Matei*nek a pénzt, mert az lopta el tőle a holmikat. *Matei* ezt tagadta és azt állította a

biróság előtt, hogy ő az ördög segítségével szerette meg a holmikát. Pál panaszára azonban a bíróság vád alá helyezte Matelnét, kinek ügyét ma délután tárgyalta az aradi törvényszék Köller János elnökei alatt. Pál a mai tárgyaláson is fenntartotta vádjait. Matelné asszony most is az ördögökre hivatkozott, a bíróság azonban nem akart binni ennek a földöntúli és megidézhetetlen tanúnak. Mivel azonban a lopás vádja mégsem volt bizonyítható, a bíróság felmentette az asszonyt.

Az ügyész megfélembizte az ítéletet.

TARKASÁGOK.

(A megbízhatóság netovábbja.) Sok megtörtént és még több meg nem történt adoma forog közszájon a magyar posta pontosságáról, megbízhatóságáról és ügyességéről. De talán egyik sem jellemzi jobban ennek az intézménynek kitűnőségét, mint az az eset, amely nemrég Aradon történt.

Az aradi Neuman gyárnak tudvalevőleg nagy élesztőexportja van a szomszédos országok mind-egyikébe. Az élesztőszállítás többnyire kisebb-nagyobb ládáknak történik és ezeken a ládákon nagy színes cédulákon ez a közismert felírás látható:

Vigyázat! Romlandó!

E magyarázat után következnek a tényállás. Az aradi postára megérkezett a minap Galiciából egy nyílt levelezőlap, amelynek címlapján ez a címezés volt olvasható:

Herrn

Vigyázat, romlandó,

Arad.
(Ungarn.)

A legjobb pedig a dologban, hogy a posta ezt a levelezőlapot minden gondolkodás nélkül kézbesítette a Neuman testvérek gyáranak. Megnézték ugyanis a hátlapját és az ottlevő „élesztő” szó mindjárt megadta a helyes utmutatást a levelező lap célja iránt.

*

(Az aradi főkapitány inge.) Tegnap tudvalevően Györffy Arnold végrehajtó és Deutsch Izsó dr. vizitáltak az aradi rendőrségnél. Ha egy ügyvéd és egy végrehajtó együttesen teszik tiszteletüket valahol, az már nem jót jelent. A kis társaság azért jelent meg a rendőrségen, mert huszonegyezer korona dugott árut kerestek. Legelőször Sarlot Domokos főkapitánynál jelentették be eme tiszteletreméltó céljukat.

— Na, mit akarnak doktorlében? — kérdezte Sarlot héberes zsargonban.

— A főkapitány urnál akarunk foglalni.

— Miért?

— Egy bécsi cég megkeresett bennünket, hogy foglaljuk le azokat az ingeket, amelyeket a főkapitány ur nála vásárolt, — mondta Deutsch Izsó tréfásan, aztán hozzátette: — Na látja főkapitány ur, ha magyar kereskedőnél vásárolna, nem történnének ilyenek.

A főkapitány csodálkozva felelt:

— Foglalnak, nálam? Ingekér? Az lehetetlen.

— Miért volna lehetetlen?

— Mert én már legalább harminc év óta nem vásároltam fehérneműket.

*

(Vasutigazgató, mint hitszónok) Tegnap ötszáz szegedi bucsus érkezett Aradra, hogy innen átzárándokoljanak Máriaradnára a bucsura. Az arad-hegylajai motoroson akarták megtenni az utat, de az nem ment simán. A vasut ugyanis tegnap óta valamivel magasabb díjért szállítja az utasokat, mint eddig. A bucsusok sokáig tanakodtak, mert nem

akartak 10—12 fillérrel többet fizetni személyenként, mint tavaly.

Egyszer csak ott termett Zerkovitz Rezső, a vasut fiatal igazgatója és az ő intézkedésére jó kényelmes kocsikat toltak elő. Külön kocsikat a nőknek, külön kocsikat a férfiaknak. Így aztán sikerült őket felszállítani. Maga a direktor is velük ment és azután minden csoport előtt vallásos előadásokat tartott. De olyan gyönyörű beszédekkel traktálta a bucsusokat, hogy azok meghatottságukban litániát énekeltek az igazgató tiszteletére. Amikor a litánia véget ért, az igazgató elé állott egy öregedő férfi és a tenyerét nyujtotta:

— Kérem a tekintetes vasutigazgató urat, most már adja vissza az utiköltségemet.

— Miért?

— Mert litániát énekeltem.

— Hát kereskedő maga, hogy még a vallást is pénzért méri, — szolt Zerkovitz.

— Nem vagyok kereskedő — felelt az öreg ember — hanem fiatal koromban papnak készültem.

*

(A leleplezés.) Ma este a negyedik kerületi Barabás Béla asztaltársaságban leleplezték Barabás Béla olajfestésű arcképét. Az ünnepségen megjelent Nagy Sándor dr. országgyűlési képviselő is, akit a közönség mindenképen hallani kívánt.

— Nem tudok ma beszélni, — mondta a képviselő — betegnek érzem magam.

A hallgatóság azonban egyre a Nagy Sándor nevét emlegette. A nagylaki követ ennek dacára se akart beszélni. Erre Barabás odaszolt Nagy Sándornak:

— Beszélj már. Ne restelkedj annyit, hiszen nem téged lepleztek le, hanem engem.

Erre persze Nagy Sándornak is megeredt a szava és olyan szépen beszélt, hogy a közönség leplezetlen őszinteséggel ünnepelte.

Zilahy Gyula pörvesztes.

Küry Klára és Fenyvessy Emil mint tanuk.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6

Sohsem hitte volna Zilahy Gyula, az aradi színház volt igazgatója, hogy Miss Chipp, ez a hangulatos, trilby szerű ékeses darab olyan sok galibát fog okozni még debreceni direktorsága idején is. Nevezetes estéje volt harmadéve ez a Miss Chipp előadás az aradi színházjáró közönségnek és színe bántó, hogy azokat a kedves illuziókat, amelyek Zilahyt annak idején ehhez a darabhoz fűsték, egy rideg ítélet ilyen alaposan megbolygatja.

Három évvel ezelőtt, egy nagyon forró augusztusi hónapban jutott az eszébe Zilahynak, hogy Küry Klárát és Fenyvessy Emilt, a Vigszínház művészeit lehozza Aradra vendégszerzőként. Akkortájt szenzációs sikert aratott a fővárosban Miss Chipp, ez a fantasztikus operett s ebben lépnek föl Aradon a kiváló vendégek is. A nyári színház hatalmas nézőtere zafoltságig tömve volt s lelkes ovációkban részesítették a két főszereplőt, Küry Klárát és Fenyvessy Emilt.

A darabról az aradi lapok kritikát írtak s így híre jutott a fővárosba is. A színháspont csak a fordító: Goda Gézának a neve volt felfülvetve, míg Hervay Frigyesé, aki a darabhoz zenét szerzett, hanyzolt onnan. Hervay Frigyes szerzői jog bitorlásáért följelentette Zilahy Gyulát az aradi törvényszéknek s arra kérte a bíróságot, hogy íról tiszteletdíjért marasztalják el.

Egy évvel ezelőtt kihallgatták ebben az ügyben Zilahyt, aki azt vallotta, hogy ő a darab előadási jogát Valentin Lajos budapesti

színházi ügyvédől vette meg s hogy Hervaynak küönben sem jogos a követelése, mert az előadáson Küry Klára a zeneszerző dalait egyáltalában nem is énekelte. Erre Budapesten kihallgatták Küry Klárát, Fenyvessy Emilt, azonkívül Faludy Gábort és Ditról Mórt, a Vigszínház igazgatóit, akik valamennyien azt állították, hogy Küry Klára a Miss Chippben Hervay dalait énekelte, de ezenkívül maga Küry még azt is igazolta, hogy Hervay szerzeményeit Aradon is előadta. Kihallgatták végül Valentin Lajos színházi ügyvédöt arra nézve, hogy megvette-e tőle Zilahy ez előadás jogát, mire Valentin kijelentette, hogy erre nézve nem is tárgyalt Zilahival.

Az aradi törvényszék polgári tanácsa néhány hónapja tárgyalta ezt az érdekes pert. Heller Mór dr. törvényszéki bíró volt az ügy szakelőadója. A törvényszék a tanuvallomások alapján a szerzői jog bitorlását látta fennfőrogní. Zilahy Gyulát ezért száz korona fő és husz korona mellékbüntetésre ítélte és az összes perköltségek viselésére is kötelezte. Ezt az ítéletet ma a nagyváradi tábla helybenhagyta.

Nagy gyárégés Bécsben.

Tizenkét halott, sok sebesült.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, június 6

Az osztrák fővárosnak egyik nagy gyárában ma délelőtt hatalmas tűz pusztított. A tűz a celluloid-gyár pincéjében ütött ki és a nagy szélben elborította az egész épületet, melynek egyik másodemeleti sarokszobájában tizenhét odamenekült munkást megölt, tíz munkáson halálos, többen pedig kisebb nagyobb sebet ejtett. Az óriási gyárégésről Bécsből a következőket táviratolozták:

Bécsnek egyik nagyforgalmu körútján, az Ottak Ringen van Sailer testvéreknek nagy celluloidgyára. Ez a gyár ma délelőtt hirtelen kigyulladt. A tűz robbanásnak volt a következménye, amely a gyár főépületének pincéjében történt. A pincében felhalmozott igen gyúlékony anyagok pillanat alatt tüzet fogtak. Az egész pince lángba borult és a tüzet csak akkor vették észre, mikor a pince ablakaiból hatalmas lángnyelvek csaptak fel. A gyár munkásai azonnal az oltáshoz kezdtek, de ez a nagy szélben szinte lehetetlen volt.

A pincéből a tűz hamar szétterjedt az egész épületre. A földszinti helyiségekben is sok cellulose anyag volt elhelyezve és ezek rendkívül gyorsan lángot kaptak. Innen a gyárépület első emelete gyulladt ki. Itt dolgozott a legtöbb munkás. Ezek először megrémülve szaladtak szét, majd mikor látták, hogy a lángok miatt másfelé nem mehetnek, mindnyájan a második emelet felé menekültek. A tűz ide is követte őket. Rémületükben ide oda szaladgáltak, de semerre sem tudtak a lángok elől elmenekülni. Végre a második emelet egyik sarokszobájában tizenhét munkás és munkásnő verődött össze, akik mindannyian belepusztultak a tűzbe. Amikor a tüzet a megérkezett tűzoltóság végre nagy nehezen lokalizálta, mind a tizenhét embernek megszenesedett holttestét ott találták a sarokszobában.

E tizenhét emberen kívül tíz munkás halálosan megsebesült, többen pedig ki-

sebb nagyobb sérüléseket szenvedtek. A gyár porig leégett. A tulajdonosnak egyik nővére szintén a halottak között van. A mentési munkálatok befejezése után még négy munkás hiányzott, de remélik, hogy ezeket még élve sikerül előkeríteni.

A rettenetes tűzvész környékén óriási embertömeg tolongott. A nagy tolongásban többen rosszullettek. A halottaknak hozzátartozói iszonyuan jajveszékelnek és nem akarnak elmozdulni a megszenesedett holttestek mellől.

Délben megjelent a színhelyen az osztrák belügyminiszter és Bécs város rendőrfőnöke.

Színház, kabaré és orfeum.

A színházi bizottság ülése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

A színházi bizottság ma délutáni ülése, dacára, hogy csak néhány percig tartott, nagyobb jelentőségű Arad-társadalmi életére, mint sok másfajta, órákig tartó tanácskozás.

Nagy reformokkal foglalkozott ez a bizottság ma délután s komoly, messze kiható, a családi élet bensejéig elnyúló határozatot hozott. Ma a színházi bizottság a színház apró-cseprő belső bajai helyett azt vitatta, vajjon a színház eddigi privilegizált helyzetén változtatson-e és eldöntötte, hogy Aradon május elsejétől október elsejéig annyi orfeum tarthat este tíz óra után előadást, amennyi akar. De ezzel még nem merült ki a néhány perces ülésnek minden érdekessége.

Foglalkozott a bizottság az állandó kabaré ügyével s a következőket mondta ki: abban az esetben, ha a vidám muzsának otthonul szolgáló kabaré engedélyezése ellen a jogügyi bizottságnak nincs kifogása, akkor megengedi az állandó kabarét az egész esztendőn át, este tíz óra után.

A gyűlésen Varjassy Lajos polgármester elnökölt s ismertette szempontban is bő kivonatban közölt kérvényét a vendéglősöknek. Ezek azt kérik, hogy a nyilvános mulatóhelyekről alkotott szabályrendelet hatodik szakasza oda módosíttassék, hogy orfeum előadások május elsejétől szeptember elsejéig tarthatók legyenek, tekintet nélkül arra, vajjon a színházgató a nyári színházban játszatja-e társulatát, vagy nem. Eddig csak május, augusztus és szeptember hónapokra volt orfeum engedély adható.

Lukácsy Lajos vette pártfogásába a vendéglősök kérvényét s a kérelem teljesítését mondatta javaslatba hozandónak a közgyűlés előtt. Arad, melynek közönségét — ugymond — a nyári színház nem elégítheti ma már, ki el tud tartani orfeumokat is s ha ezek engedélyezése szerződésbe nem ütközik s ha a belügyminiszter által kívánt kellekkel bírnak azok (a program nagyobb része magyar legyen, erkölcsöt, vallást, társadalmi osztályt, nemzetséget ne sértsen, állami egység ellen ne igazságon), akkor feltétlenül megváltoztatandó a szabályrendelet.

Lócs Résző kimutatta, hogy a miniszteri jóváhagyás alkalmával, 1901-ben nyári színház nem volt, tehát az orfeum engedélyezésről nem kellett külön gondoskodni s azért nem lát semmi akadályt arra, hogy a kívánság teljesíttessék.

Kádas Kálmán indítványára kimondotta a bizottság, hogy a szabályrendelet módosítását

hozza javaslatba azzal a kiegészítéssel, hogy az orfeumelőadások tíz órakor kezdődjenek.

Kulcsár Lajos, Szendrey színházgató megbizottja azt kérte, hogy a határozathozatalt halassza el a bizottság akkorra, mikor Szendrey itthon lesz, de a polgármester ezt ellenezte, mert a város közgyűlése nem várhatja meg míg az igazgató nyaralásából visszatér, különben is less módja jogorvoslattal élni, ha a határozatot sérelmesnek találja.

Ezután a bizottság Lita Antal és társainak lapunkban is közölt kérvényével foglalkozott. Kabaré előadások tartására kérnek kizárólagos engedélyt. A polgármester abban az esetben adná meg az engedélyt, ha a színházgató szerződése alapján ezért a várostól kárpótlást nem kérhet. Azt hiszi, hogy a színházi idény alatt hangverseny és levada előadások tarthatók, ámbár kabaré előadások megtartásáról nincs szó a szerződésben.

Lukácsy Lajos indítványára elhatározták, hogy a jogügyi bizottság véleményét fogják előbb meghallgatni s ha az nem lát az engedély megadásában szerződésszegést, akkor az engedélyezést hozza a bizottság javaslatba a közgyűlésnek.

Végül Solymossi Eleknek az iránti kérvényét, hogy a város öt egy aradi színház létesítésében támogassa, elutasították.

Maftia Dreyfus ellen.

A klerikálisok gyilkospolitikája.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, június 6.

A francia klerikálisok üzelmeire fényt derített a Dreyfus kapitány ellen elkövetett merénylet dolgában megindított nyomozás. A megejtett tanukihallgatások során kétségtelen bizonyossággal beigazolódott, hogy a merényletre hosszabb idő óta készülődtek és Gregori csak bérenc volt.

Mai távirataink itt következnek:

Párisból jelentik: Gregori, Zola hainainak a Pantheonba való szállítása alatt közvetlenül Björnson mellett ült. A merényletet akkor követte el, amikor az elnök eltávozott. Közvetlenül Dreyfus mögé került és egy lépésnyi távolságról háromszor rálőtt. Dreyfus csak annak köszönheti megmenekülését, hogy a lövés pillanatában karját fölemelte a mellére.

Ujabb távirat jelenti Párisból: Gregori lakásán tartott házkutatás alkalmával fiókjában egy Léon Daudet hozzá intézett levelét találta meg a rendőrség. A levél egy régi terv keresztülviteléről tesz említést. A levelet megmagyarázza az a körülmény, hogy írója Leon Daudet, lapjában, az „Action Francaise”-ban állandóan Dreyfus meggyilkolására hívja föl a közönséget. Azt kívánja, hogy legalább tizenkét golyót löjjenek Dreyfus testébe.

Páris, június 6. Gregori nővére kihallgatása alatt beismerte, hogy fivére állandóan töltött revolverrel járt.

A merénylet előtt gondosan megtisztogatta a revolverét és újból megtöltötte.

— Még szükségem lehet erre! — mondotta.

A rendőrség a legerélyesebben folytatja a vizsgálatot.

SZERKESZTŐSÉGI KÖZIGAZGATÁS.

Egy kézirat története.

Arad, június 6.

Az újság mai berendezése mellett a publikum még azokról se vesz tudomást, a kiknek kézírata a hasábkon megjelenik. A novella írók — a kis hiúk — kiírják a nevüket, a kritikusok a kezdőbetűket, a humorgók és rimelők valamely szép álnevet, — a többiekről sohase tudja meg a publikum, hogy a nyomtatott betükön keresztül hozzája beszéltek.

Hát azokról hogyan tudjon a publikum, a kiknek írásai nem kerülnek szedés alá, vagy csak ritkán érik meg ezt a sorsot! Pedig sokan vannak ilyenek. A legnevezetesebb Király István Gyula, a kiérszal barátságos viszonyban álló aradi ifju, a ki fekete szemüvegen keresztül nézi a világot, délutánonként az aradi adóhivatalnál díjtalan aktassinog csomózó, s a kinek borzalmas naplójából már adtunk ez újságban.

Király István Gyula olyan reformot valósított meg a szerkesztőségi életben, a melyet bizonyára még a Times és a Matin is a jövőre tartogat. Király István Gyula megkezdte az újságcikkeknek közgazgatási, számok szerint való nyilvántartását és elintézményezését.

Hogy a közönség ennek az újításnak pikanteriáját megérthesse, elmondjuk Király István Gyula egy kéziratának sorsát és körülményeit. Tehat behoz Király István Gyula egy cikket:

A katonazene és annak mineműsége.

A cikkely jobb sarkán ott van annak száma:

317
908. K. I. Gy.

A segédszerkesztő átveszi.

— Helyes. Majd beiktatjuk. Nem téves a szám?

— Nem, kérem. A multkori 312/908., de öt számot elnökileg intéztem el.

Elröppen egy hét, amikor a szerkesztőségbe levél jön, tértí vevénnyel. Király István Gyula azt kérdi benne:

— Mi van a 317-908. sz. cikkemmel?

A segédszerkesztő tudja a közelességet s válaszol rá:

317-908. Rövid utas.

A cikk kiadatott a referensnek, de még nem jött be.

Pont nyole nap mulva, mintán a közemény megjelenése még mindig késik, Király István Gyula újra ír:

Van szerencsém a 317-908. sz. cikkem elintézését, illetve megjelenhetőségre való elfogadását tiszteletteljessn megsürgetni.

Exp. K. I. Gy.

A sürgetés nem marad válasz nélkül:

Az akta nem lévén ülésen kívül elintézhető, az a szerkesztőség tárcaügyi tanácsa elé kerül.

A következő héten — hol van már addig a kézirat? — Király István Gyula türelmetlenségét újra kifejezésre adja:

317-908. sz. cikkem ügyében tárcaügyi tanács döntése? . . .

K. I. Gy.

Nincs olyan udvarias nivalat mint a szerkesztőség. A segédszerkesztő kissé ideges, de azért írja a választ:

Referens szabadságon, a 317-908. sz. előadmányozását magának tartotta fenn.

Szabadság — legalább három hét. Ezt tudja a jeles író is és illendősegesen beárja ezt a határidőt. A három hét e mulával teljes bizonyossággal megérkezik a levél, újabb szám alatt.

Kérem ismételtén a 317-908. sz. elintézését és kiadmányozását

Tovább már nem lehet húzni a dolgot. A segédszerkesztő erre merész trükk-re szánja magát. És üzem.

451—908.

Referenset említett akta ügyben vétkes hanyagságon érték. s ellene a fegyelmi eljárást megindítottuk. Cikk a fegyelmi iratokhoz van csatolva, közlése a fegyelmi ítélet meghozataláig függőben van tartva.

Olvashatatlan aldirás,
szerkesztőségi ülnök.

Ez kibékíti az írókat. S ha látják, az utcán azt a komoly öntudatot olvashatják le az arcáról, hogy miatta egy szerkesztőségi előadó állása megingott. Sajnálja szegényt, talán inkább megírta volna újra a dolgot, — de hiába, igazságnak lenni kell!

R - s.

Az aradi dalosünnep.

Szerenádok.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

Az Aradi Máv. Dalegylet lélekemelő ünnepe ma megkezdődött. Este a budapesti *Testvériség* dalkör és az aradi dalosok több helyeken szerenádokat adtak. Délután 2 óra után érkezett meg a budapesti *Testvériség* dalkör *Hackl N. Lajos*, a Nemzeti Zenede tanára, országos énekelő és *Eller János* alelnök vezetése mellett. A dalosokat a pályaudvaron az egész Máv. dalegylet fogadta és dallal köszöntötte a vendégeket, akik a szép fogadásra ugyancsak dallal feleltek. A dal után *Vajda János*, az aradi dalosok elnöke lelkes szavakkal üdvözölte az áldozatkész dalosokat, mire *Eller* alelnök válaszolt. A dalosok erre szálláukra, a polgári iskolába mentek.

Zseny József, az O. M. D. E. alelnöke este 7 órakor érkezett Aradra. Este 8 órakor a két dalegylet lampionos szerenádokat adott *Varjassy Lajos* polgármesternek, majd *Barabás Béla* képviselő lakása elé mentek, ahol szebbnél-szebb magyar nótákat énekeltek. A képviselő a szerenád után ezekkel a szavakkal köszöntötte meg a megemlékezést:

— Nagyon szép volt Uraim! Szívvel köszönöm.

Majd halkán hozzátette:

— Többet ér egy ilyen magyar nóta, mint ezer Walzertraum!

Innen *Sztankovits Miklós* aradi ügyvezetőnek, a dalosünnepély védnökének a lakása elé mentek. A védnököt szép magyar dallal köszöntötték fel, majd *Zseny József*nek adtak szerenádokat a Fehér Kereszt szálloda előtt. *Zseny József* szép beszédben köszöntötte meg a megemlékezést. Ezután a *Testvériség* dalegylet, az országnak egyik legjobb és legelső dalegylete szerenádokat adott *Vajda János*nak, az aradi dalosok ügybuzgó elnökének. Különösen *Bodor Zoltán* tűnt ki lírai tenorjával, aki a szót énekelte. *Vajda János* meghatottan köszöntötte meg az őt ért kitüntetést. A dalosokat mindentől *Szilágyi Gyula*, az aradiak karmestere dirigálta és annak ellenére, hogy a két dalegylet egy próbát sem tartott, minden egyes dalt kiváló összhangban adtak elő.

Hackl N. Lajos, országos zenefelügyelő, aki a budapestiekkel érkezett Aradra, innen holnap a kormány megbízásából Berlinbe utazik a zenepedagógiai kongresszusra.

Holnap délután a Szabadság-szobornál a ceglédi dalárda, amely ma este 9 órakor érkezett Aradra, *Mikó Ernő* karnagy vezetésével előadja a karnagyak a „Magyarok imája” című szerzeményét. *Barabás Béla* ünnepi beszédére itt *Zseny József* fog válaszolni.

A balpárt pihenője.

Ujabb változások Horvátországban.

A politika eseményei.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, június 6.

A függetlenségi párt szerdán este értekezletet tart, amelyen tárgyalni fogják Apponyinak az ingyenes népoktatásról és a gazdasági iskolákról szóló törvényjavaslatát, Darányi javaslatát az állattenyésztésről és Andrássy javaslatát a közegészség rendezéséről.

A politika mai hírei ezek:

A balpárt politikája.

Amióta *Lengyel Zoltán* visszavonult a politikától, a balpárt nem igen hallat magáról. A pártnak *Lengyel Zoltán* volt a lelke, ő rendezte a debreceni és orosházi népgyűléseket, ő vezette a házszabályrevízió elleni nagy harcot és ő indította meg a nagyszabásúak ígérkezett vidéki akciót is, mely azonban az ő visszavonulásával teljesen megakadt. Most a balpárt nem csinál semmit, tagjai el vannak kedvelve és még arra sem voltak rábirhatók, hogy a paksi kerületbe agitálni menjenek. Ezt a kerületet a balpárt elvesztette. Még jelöltet se tudtak állítani. *Nagy György* lent járt ugyan a kerületben széjjeljárni, de még biztatást se kapott. Ő maga beszélt, hogy a paksi kerületben a balpártnak most semmi kilátása a győzelemre.

— Sok idő kell, — mondá — míg a nemzetet fel tudjuk venni a jelenlegi tespedésből.

Lehangolta a balpárt tagjait az is, hogy a függetlenségi kormánypártból most kilépett képviselők, *Gaál Gaszton* és *Endrey Gyula*, nem léptek be a balpártba. Pedig a politikai raison ez lett volna. Ez is mutatja, hogy bizonyos idegenkedés uralkodik a balpárt iránt.

A legfőbb baja azonban a balpártnak, hogy nincs vezére. *Eötvös Károly* nem akar a kis csapat élére állani, *Wesselényi Ferenc* pedig az ismételt hívás dacára se akar vezérséget vállalni. Ő is teljesen visszavonult és várja az idők változását. Ilyen körülmények között a balpárt egyelőre télienségre van kárhóztatva.

Változások Horvátországban.

Beavatott értesülésünk szerint jelentős változások várhatók a legközelebbi időben a horvát politikában. A horvát bán tudvalevőleg napokon keresztül Budapesten tartózkodott és ma délelőtt audiencián jelent meg *Schönbrunnban* a király előtt. *Rauch Pál* báró minden egyes alkalommal hangoztatta, hogy gazdasági ügyekben tárgyal a magyar kormánnyal, nem politika miatt. Ez így is van, tényleg csupa gazdasági, pénzügyi, közlekedési kérdést beszéltek meg. Mindennek azonban igen jelentős politikai háttére van.

A gazdasági vívmányok révén akar most a horvátországi kormányzat a néphez hozzáférni és politikai sikereket elérni. Nemsokára nyilvánosságra hozzák ama nagy gazdasági reformok terveit, amelyeket *Rauch* báró három napos budapesti tartózkodása és mai bécsi audienciája alkalmával megállapított. Valóságos beruházási program lesz ez, a magyarhoz hasonlatos. A terv természetesen ren-

getek sok áldozattal jár. Es beavatottak véleménye szerint ennek ellenére — a horvát politikusok izgatásai miatt — kétséges az eredménye.

Barabás Béla ünneplése.

Arckép leleplezés a Barabás Béla asztaltársaságban.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 6.

A negyedik kerületi *Barabás Béla* asztaltársaság, melynek védnöke *Barabás*, ma este tartotta évi közgyűlését s ennek kezdetén leleplezte védnökének arcképét. A *Fekete bárány* kerthelyisége ez alkalommal teljesen megtelt s igen sokan nejükkel jelentek meg, hogy ünnepeljék és szeretetükről újból biztosítsák *Barabás*at.

D. Szabó Mihály elnöklete alatt megtartott közgyűlés első szónoka *Schwartz Zsig* volt, az asztaltársaság titkára, aki az ünnepeket élettörténetének jellemző és találó festésével bizonyította, hogy *Barabás* részvételét polgártársai tiszteletére. Idézte az ifjú *Barabás*nak azt a vezérigéjét, melyet 1876-ban Turinban *Kossuth* Lajoshoz intézett, mikor a ceglédiek mandátumvivő küldöttségét vezette a nagy számú előlé. „A fiókverébtől sincs elzárva az óriási léghatár, hogy a szárnyaló sas felé röpködjön”, mondotta akkor *Barabás* s ennek a vezérigének minden szavát beváltotta, mert a verébfiókából ma már büszke sas lett. A politikai pályán nagy tettek fűződnek nevéhez, de legnagyobb érdemül tudja be, hogy ő adta ki a jelzőt a komoly munkára és a meddő közjogi vitákkal való szakításra. Ezért megérdemli, hogy képe mindég az asztaltársaság tagjainak szemé előtt legyen. *Schwartz* beszéde végén lehullott a lepel a sikerült képről, melyet *Balassa* festőművész készített.

Hosszantartó éljenzés és taps közepette emelkedett szólásra *Barabás*. Köszönettel hártotta el magát az azt a sok dicséretet, melylyel az ünnepi szónok elhalmozta. Ugy hiszi — úgy mond — hogy ha a sors vezető helyre állította s a verébfiók szárnyai megerősödtek, hogy magasabbra szálljon, mégis elbűszk nek, hogy nem akar több lenni, mint ami mindig volt: igénytelen és egyszerű ember. Így érzi magát legjobban, így tudja magát legboldogabbnak. Az a helyzet, amelybe sodródott, olyan mint a különlegességtől szivar. Az ember szívesen szívja, de utána örömet gyújt reá ismét a megszókött öltözék. Az a megüszköttetés, mely arcképének leleplezése által érte, csak arra legyen buzdítás, hogy bizalommal forduljanak felé, mert ez az arc mindig szeretettel tekint az asztaltársaság tagjaira, akiket barátaiul tisztel. Ime, a verébfiók csak visszatér arra a fészekre, melyről egykor felrepült. Est a fészket soha el nem hagyja a képnek eleven eredetije, ha hívó szót hall, akkor mindig helyén lesz található.

Frenetikus és zugó tetszésnyilvánítás követte *Barabás* beszédét. A közönség *Nagy Sándor* képviselőt akarta hallani, aki hivatkozással arra, hogy teljesen nem egészséges, néhány szóval világította meg azokat a polgári erőnyeket, melyek *Schwartz* Zsigában egyesülnek és akit életet.

Az ünnepély emlékére az elnök száz koronát adott át *Nagy Kálmán*nak, a *Kossuth* asztaltársaság elnökének, a *Kossuth*-szobor alapjára.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* Egy aradi művészlány sikere. Budapestről írják: Az országos zeneakadémia ma rendezte második operai estélyét az intézet kis hangversenytermében. „A zsidónő”, „Aida”, „Manon”, „Sába királynője”, „Parasztbecsület” és „Carmen” operákból énekeltek részleteket. Feltűnőbb tehetségeknek bizonyultak Dömötör Ilona, az aradi származású *Sztojka* Anna, Maksay Erzsébet és még néhányan, akik a legszebb reményekre jogosítanak s akik a legnagyobb sikert aratták.

* Szenczáción az Urániában. Mesébe illő programot állított össze az *Uránia* színház igazgatósága a pünkösdünnepre. Mindennap más és más műsor, szebbnél szebb képekkel szórakoztatják a közönséget. Vasárnap a kilenc számból álló műsoron öt pompás bohózat kaecagtatja meg a publikumot. Hétfőn teljesen új műsor pompás látványossága áll a közönség rendelkezésére. A hétfői műsor humoros képei felérnek a legjobb és legmulattatóbb bohózzal. Kedden ismét újdonságokkal vonz az *Uránia*. Ez a műsor komoly tárgyú képekkel számíthat hatásra. Vasárnap és hétfőn este a rendes előadások után nagyszerű mozgóképekkel összeállított *Párisi estélyt tartanak*, melyeken csak felnőttek vehetnek részt.

* Olasz operatársulat Aradon. E hó 11-étől kezdve négy estén át érdekes vendégszereplés lesz a Nyári színházban. *Szendrey* Mihály igazgató négy estére szerződtette az Európa-hírű *Massinè*nek 40 tagból álló nagy operatársulatát, amely most tér vissza Oroszországba törökországi és romániai körútról. *Massinè* társulata elsőrendű erőkből áll s a közönség egy tökéletesen felszerelt nagy opera ensembelét élvezhet. Maga a kórus is kiváló tagokból került össze. Az első előadás e hó 11-én, csütörtökön lesz, amikor a *Troubadour* kerül színpadra. Pénteken a *Carmen*-t, szombaton a *Zsidónő*-t és vasárnapon a *Traviata*-t játsszák. Jegyek mind a négy előadásra előre válthatók a téli színház pénztáránál reggel 9—12 ig és délután 8—5-ig már szerdától kezdve. Mind a négy előadás rendes helyérek mellett megy.

* A Thália Pécskán. Az aradi Thália Társaság pécskai mai vendégszereplése iránt nagy az érdeklődés. A kabaré előadás pont fél kilenc órakor kezdődik is erre már Pécska egész intelligenciája megváltotta belépőjegyét.

HIREK.

— Az Aradi Közlöny legközelebbi száma a pünkösdünnep miatt szerdán reggel a rendes időben jelenik meg.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 7-én az időjárás: Hűvösebb, sok helyen csapadék és zivatarok.

— Az Aradi Közlöny kiállítási melléklete. Benne vannak a három esztendő múlva rendezendő aradi országos kiállítás előkészítésének látáiban a város és a társadalom vezetői. Azt hiszi mindenki, hogy ez a kiállítás új korszakot teremt Arad történetében. Akkor időszerűnek a világ minden részéből a kíváncsiak tömegei. Mindenki tudja, ehhez a nevezetes dátumhoz fűződnek összes reményeink és ábrándjaink megvalósulásai. Főként ezeknek az utópistáknak a számára készítettük el az *Aradi Közlöny* kiállítás rendkívüli kiadását. Hadd gyönyörködjenek benne azok, akik azt hiszik, hogy akkorra elkészülnek mindama nagy és szép intézmények, amelyek most még csak fantomként lebegnek előttünk.

— A vezérkari főnök Aradon. A legközelebbi napokban magasrangú katonai személyiség fog Aradon tartózkodni. Ugyanis e hónap közepén Aradra érkezik hőtzen-dorfi *Conrad* Ferenc altábornagy, a közös hadsereg vezérkardnak főnöke. Erről az ér-

dekes látogatásról *A hadsereg* holnapi száma ezeket írja:

A tábornok harcászati gyakorló utazását, mely az azon résztvevő tábornokok jövőjére döntő befolyást szokott gyakorolni, a folyó évben június 14-e és 21-e között, a vezérkar főnökének: hőtzen-dorfi *Conrad* Ferenc altábornagynak vezetése alatt a nagyszebeni 12. hadtest területén tartják meg. A gyakorlat előtt átutaztában Aradoi is meglátogatja a vezérkari főnök. Érdekes, hogy ezen a gyakorlaton kivétel nélkül csak magyar csapatok parancsnokai vesznek részt, még pedig: altábornagyok: *Schoedler* Ferenc a nagyszebeni 16. és *Schreiber* Győző a kolozsvári 35. gyaloghadosztály parancsnokai; vezérőrnagyok: pávai *Vajna* Béla, a kolozsvári VI., *Lóskay* Gábor a kassai III. honvéd kerület; *Hrabár* János a temesvári 67., *Cankl* Rezső a nagyváradi 83. gyalog, *Spurny* Ignác a nagyszebeni 12. tüzér, sensenhersti *Tarbuk* János a nagyszebeni 32. gyalog, tagliunói és talgateri *Marenzi* Ferenc gróf, val-oliolai gróf *marzenfeldti* és *schenecki* báró, a debreceni 80. honvéd gyalog, *Arendt* Lajos az aradi 34. gyalog, ehrenbergi *Cayer* Adolf báró a nagyszebeni 12. lovas, bartavári *Bartuska* Miksa a lugosi 46. honvéd gyalog, *Schandru* Mihály a brassói 31. és *Scheuchenstuel* Győző a gyulafehérvári 69. gyalogdandár parancsnoka; ezredes: *Nemes* Ede, a szatmárnémeti 78. honvéd gyalogdandár parancsnoka.

— Az aradi nőkongresszus. Holnap és holnapután tartják meg nagygyűlésüket Aradon az országos nőegyesületek. A kongresszus részletes és változatlanul megmaradt programját mai lapunkban közöltük. A feminista-apostolok közül ma este Aradra érkeztek *B. Schwimmer* Róza, *Glücklich* Vilma, *Rosenberg* Augustina, a női egyesületek alelnöke, özvegy *Herich* Károlyné, miniszteri osztálytanácsosné, *Perczel* Károlyné s kívülük még tízen az ország különböző városából. A vendégeket *Leitner* Ernő dr. és *Kovács* Vince fogadták a vasútnál. A Fehér Keresztben ismerkedési estély volt. Gróf *Batthyány* Tivadarné táviratban arról értesítette gróf *Károlyi* Gyulánét, hogy sürgős teendő miatt nem jöhet Aradra. Helyette *Károlyi* grófaé elnököl a nagygyűlésen. *Jászai* Mari vasárnap délelőtt érkezik Aradra. A nagygyűlés vezetői ünnepélyes fogadtatásban részesítik a művésznőt.

— Az új államkölcson. Budapesti tudósítónk táviratozza: Múltán *Kornfeld* Zsigmond, a Hitelbank elnökgazgatója gyengélkedik és nem mehet ki szobájából, az új koronajáradék kibocsátására vonatkozó, egyébként teljesen perfect megállapodásokat még nem írták alá. A Hitelbank egyik igazgatója, *Lukács* József ma a pénzügyminisztériumban értekezett ez ügyben. A megállapodások főbb pontjai szerint kibocsátásra kerül 150 millió korona értékű koronajáradék 92½ arfolyamon. Az árfolyam 1¼ százalékkal alacsonyabb lesz a napi árfolyamnál. A Hitelbank hivatalos jelentése vasárnap reggel jelenik meg.

— A közgyűlés előkészítése. A tanács ma délelőtt *Károlyi* Gyula gróf főispán elnöklésével ülést tartott, a melyen a legközelebbi közgyűlés ügyeit készítette elő. A legtöbb kérdésben a múlt hetekben megtartott bizottsági üléseken meghozott határozatokat tette magáévá a tanács; e határozatokat lapunkban már ismertettük. A mai ülésben határozták, hogy a *Müller* Károly által beadott s a második műegyetemre vonatkozó indítványt *levessék a köz-*

gyűlési napirendről a benyújtó kérelmére, mert a jövő héten nem lesz Aradon. A tanítóképzőintézet gazdasági kert céljaira kért telekadományozási ügy se kerül tárgyalásra. Ehatározta a tanács, hogy az idén csak a Lovarda utca aszfaltozását fogja végrehajtani, a többi aszfaltozás jövő évre marad. A gáji tanítók házát a *Neuman* féle telekre építik. Az aradi mérnök-egyesület főreáliskola elhelyezési tervét a tanács nem tette magáévá s kéri a közgyűlést, hogy a *Mittelmann*-telken való építést kérje a kormánytól.

— A párbajellenes kongresszus berekesztése. Budapestről táviratozzák: A nemzetközi párbajellenes kongresszus tanácskozásának mai harmadik és utolsó napján *Desseffy* Arisztid elnök, délelőtt 9 óra után az ülést megnyitván, mindenekelőtt bemutatta az újabban érkezett táviratokat, elsősorban *Merry Del Val* bíbornok államtitkár táviratát, melyben a pápa köszönetet fejezi ki a kongresszus üdvözléséért. A pápa élénk elégtétellel fogadja a párbajellenes liga működését. Ezután a napirend megváltatásával a 10. pontot tárgyalták: a II. nemzetközi párbajellenes kongresszus helyének és idejének meghatározása; e pont elintézését a Budapesten megalakítandó végrehajtó-bizottságra bírták. Majd együttesen tárgyalták a napirend 6 és 7. pontját. 6. A párbaj megszüntetését célzó törvényes intézkedések kérdése. 7. Bizottság kiküldése a párbaj megszüntetését célzó törvényjavaslat tanulmányozására és a javaslat szerkesztésére; az összes nemzetek párbajellenes szövetségét egyidejű és egyöntetű akciójának megállapítása, hogy az ügynek megnyerjék az államtöket, a kormányokat, a parlamenteket és hogy e törvény minden kulturnemzet büntetőkönyvében helyet foglaljon. Délután berekesztették a kongresszust. Egy hírlapíró beszélgetést folytatott *Bourbon* Alfonz királyi herceggel, aki kijelentette, hogy nagyon meg van elégedve a kongresszus eredményével. Budapesten kitűnően érezte magát nemcsak ő, hanem a felesége is és a kongresszus valamennyi tagja. Mindannyian el vannak ragadtatva Budapesttől. A hercegi pár délután öt órakor visszautazott Bécsbe.

— Az új szőlőbetegség. Megemlékeztünk arról, hogy a hegyaljai szőlősgazdák körében milyen ijedelmet okozott egy eddig ismeretlen szőlőbetegség fellépte. A gazdák aggodalma, mint most hivatalosan is megállapították, minden tekintetben túlzott volt. A betegség nem új és szerencsére nem terjed. Az országos szőlőszeti állomás igazgatója, *Molnár* miniszteri tanácsos ma *Sarlot* Domokos főkapitányhoz, aki a beteg fűrtökből néhányat felküldött a szőlőszeti állomásra vizsgálat végett, a következő levelet írta: „Értesítem, miszerint a beküldött beteg szőlő fűrtök a szőlő ragya (*Plenopara viticola*) által lettek megtámadva s ezek elleni védekezés egyedüli szere a rézgálicos permotézis. *Molnár*, miniszteri tanácsos.” A gazdák most nagy igyekezettel fáradoznak, hogy a betegségtől megszabadítsák a szőlőket.

— *Zselénszky* gróf faültetésének vezetője. *Zselénszky* Róbert gróf szimbről erdőkezelőségének aradi tülifaraktára, mint már a múlt hónapban megírtuk, június elején megnyitott. Az új fakereskedést *Obláth* Béné, aradi jónövű terménykereskedő vezeti.

— Az osztrák főiskolák sztrájkja. Prágából jelentik: A német és cseh egyetemen teljes nyugalom uralkodik. Az egyetem kapuit ma is szigorúan őrzik. Tizenegy óra felé az egyetem előtt megkezdődött a tüntető séta. A tegnapi promocióknál nagy felháborodást idézett elő

Budapest Ferencvárosi Torna Club —
Aradi Athletikai Club
football mérkőzése
8-án, pünkösd másodnapján 2227
délután 1/2 6 órakor a sporttelepen.

Egy jó irással bíró
gyakornok
irodamban felvétetik.
Nemess Géza.

Dr. Kronstein Vilmos
lakását Neuman-palotába,
Andrássy-tér 25—26. II. em.
tette át. 2197
Rendel délelőtt 10—11 ig. délután 2—4-ig.

Dr. WIENER GYULA
fogorvosi műtermét
Szabadság-tér 20. szám
Gróf Nádasdy palotába
helyezte át.
Rendel reggel 7 órától.

6821

Borítóknak a bor keveréséhez!

MATTONI FÉLE
GISSHÜBLER
SÁVANYUVIZ

A dugo agyú
készítésként
a bor savanyúságát,
hisz kellemesen pezsgő.
Nem teszi a bort.

Az idei saison Clouia
a Barosparki kioszk terrasán
kétségtelenül
Mihályi Gyula angol jeges gyümölcse
„Andrényi sec“ pezsgővel leöntve.
Egy adag ára 1 korona.
A pezsgő a vendég szemel előtt lesz ráöntve.
Naponta már számosan a legnagyobb élvezet-
tel fogyasztják e páratlan különlegességet és
nem győzik azt eléggé dicsérni. Aki csak egy-
szer is megízleli ezen újdonságot, elragadtatás-
sal nyilatkozik róla. 2114
Minden kedden, pénteken és
szombaton délután katonazene.
Szabad bemenet.

A tisztességes, becsületes keres-
kedő ébren ügyel arra, hogy ha vevője
utólérhetlen hatásánál fogva közismert
ZACHERLINT
kér, ne akasszon nyakába megtévesztő surro-
gatumot. Sajnos azonban vannak másféle keres-
kedők is. Ennélfogva mindenkit, a ki valódi
Zacherlint akar venni, nyomatékosan figyelmeztetünk,
hogy **utánzatoktól**, melyek utóbbi
időben megtévesztően hasonló üvegekben forga-
lomba kerülnek, az **Zacherlin** névre.
által óvakodjék, hogy pontosan ügyeljék a 1678

... **AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE**
HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYÁNAK
heti kimutatása.

Hivatalos helyiség Szabadság-tér 7. sz. I. em.
Telefon 294. sz. Telefon 294. sz.

Hivatalos órák: délelőtt 9—1 óráig.
Vidéki megkeresésekre — azoknak, a kik a
körnek nem tagjai — csak válaszbélyeg ellené-
ben válaszolunk.

1908. június hó 6.

Keresünk:

Aradra: 1 irodai gyakornokot, 1 könyvelőt
és több tanoncot.

Vidékre: 5 füszer és csemege, 8 füszer és
rövid, 8 vegyes, 2 rőfös, 1 bőr és 1 vas és füszer
szakmabeli magyar, román és részben német, tót
és szerb nyelvismerettel bíró segédet, több
tanoncot.

Ajánlunk:

Női irodai alkalmazottakat, akik az Aradi
Kereskedők Köre női kereskedelmi tanfolyamot
hallgatták, a gépirásban és levelező gyorsírás-
ban jártasak, továbbá 1 levelezőnőt és könyve-
lőnőt, 12 füszer és csemege, 1 füszer és rőfös,
2 vas és füszer, 5 füszer és rövid, 2 füszer
és festék, 4 vegyes, 7 divat, 2 kézmű, rövid
és divatszakmabeli segédet.

Az elhelyezés teljesen díjtalan; az Aradi
Kereskedők Köre tagjai előnyben részesülnek.

AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE
HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYA

Klein Sándor, titkár. 411
Keppich Zsigmond, igazgató.

Ügyvédi irodámat
Deák Ferenc-utca 32. szám alá
helyeztem át.

Telefon szám: 585.

Dr. Schmitt Sándor
2165 Ügyvéd

Ideggyengesség
Vérszegénység
a leghathatósabban leküzdhető a
Guberforrás
vizével használt kúra által, mely kórosan elő-
forduló természetesen árszén, vas és Orvosilag leg-
jobbán ajánlva.
Kapható az összes gyógyszerüzletben, élelmiszer-
üzletben és ásványvíz-kereskedésekben. **Bevitel**
legyen.

5897

ENERGIN

Egy egész doboz ára 2.50 Ft.
Kapható a gyógyszerüzletben, élelmiszerüzletben és
ENERGIN VÁLLALATNÁL PÉCSETT,
mely 6 dobozt bérmentesen szállít. 5898

Leghathatósabb és legizletesebb hizlaló és vértisztító szer!

Számos orvostanár és szaktekintély által kitűnő eredménnyel kipróbálva.

GYERMEKEKNÉL: Sietteti a járást és fogzást, eloszlatja a mirigyeket és az ótvart — bizto-
sítja a csontok és izmok ép fejlődését — javítja és rendezi az emésztést.

FELNŐTTEKNÉL: Utólérhetetlen vércépző, gyengélkedőknél erősítő és mirigyoszlító szer, —
mellbajosoknál megszünteti az iziadást és elősegíti a gyógyulást.